

Toelichting gemeentelijk beschermd stadsgezicht Binnenstad en Centrumschil Meppel

18 oktober 2024

Inhoud

	Inleiding	3
1	Biografie Meppel Binnenstad & Centrumschil	6
	1.1 1000 - 1870 Meppel als pre-industriële stad van water en handel	7
	1.2 1870 – 1940: de Industriële Stad	10
	1.3 1945 – 1980: Wederopbouw en cityvorming en groei buitenwijken	16
	1.4 1980 – 2000: Jaren tachtig en negentig: herwaardering Binnenstad en Centrumschil	19
2	Cultuurhistorische waarden: algemeen	21
3	Cultuurhistorische waarden deelgebieden	26
	3.1 Historische binnenstad	27
	3.2 Voorstraat/Woldstraat	33
	3.3 Koninginnebuurt	37
	3.4 Weerdstraat/Oude Boazstraat e.o.	42
	3.5 Oud Indische buurt	48
	3.6 Indische Buurt-West	51
	3.7 Zeeheldenbuurt-West	56
	3.8 Prinses Beatrixplantsoen e.o.	60
4	Doelstelling beschermd stadsgezicht	63
	Afbeeldingen	66
	Colofon	101

Inleiding

De historische binnenstad van Meppel en de wijken die daar vanaf de laatste dertig jaar van de 19^e eeuw en de eerste veertig jaar van de 20^e eeuw omheen zijn gegroeid, vormen tezamen een zeer herkenbaar stedelijk landschap, met een zichtbare diepe historie, een boeiende gelaagdheid van groeifasen en vele monumenten, beeldbepalende panden en boeiende stedelijke ruimten.

Binnenstad en Centrumschil bestaan uit acht deelgebieden (**begrenzing beschermd stadsgezicht en deelgebieden: afb. 1**). Deze deelgebieden – met uitzondering van de naoorlogse Zeeheldenbuurt – vormen een vooroorlogs stedelijk geheel, waarbinnen de drie verschillende fasen waar de lange ontstaansgeschiedenis van dit gebied in kan worden onderverdeeld nog goed herkenbaar zijn. Dit zijn de pre-industriële binnenstad uit de periode Middeleeuwen – ca. 1870, het vroeg-industriële tijdperk uit de periode 1870 – 1914 en het laat-industriële tijdperk of Interbellum uit de periode 1918 – 1940. De naoorlogse fasen van ontwikkeling van de stad hebben wel ingegrepen in dit weefsel, maar vormen er niet de kern van, al zijn er ook in deze fasen gebouwen of structuren toegevoegd die op zichzelf cultuurhistorische waarde hebben.

Hoewel de wederopbouwperiode en de periode van stadsvernieuwing van de jaren zeventig en tachtig de structuur en samenhang van met name de historische binnenstad hebben aangetast, is de vooroorlogse geschiedenis van Meppel als bloeiende handels-, transport- en industriestad, waar het water een prominente rol in speelde, nog altijd goed herkenbaar. Het nog aanwezige water, de kleinschalige historische bebouwing, aantrekkelijke pleinen en straten en veel historische, met name vooroorlogse architectuur geven een uitdrukkelijke historische identiteit aan het centrumgebied van Meppel, waar behalve de historische binnenstad ook de wijken eromheen – de Centrumschil – toe behoren. Dit gebied bezit door zijn eeuwenoude geschiedenis als handels- en industriestad bovendien een historische stedelijkheid, die uniek is binnen Drenthe. Het was met recht 'De Poort van Drenthe'.

Oud Zuid maakt historisch en ruimtelijk integraal onderdeel uit van de Centrumschil, maar valt buiten deze beschrijving, omdat dit gebied al in 2011 is aangewezen als rijksbeschermd stadsgezicht. Beide stadsgezichten vullen elkaar aan en completeren de bescherming van Binnenstad en Centrumschil.

Om deze historische waarden voor nu en voor de toekomst te borgen en nieuwe ontwikkelingen zó te begeleiden dat de cultuurhistorische waarden, de historische identiteit van het gebied, de samenhang binnen en tussen de wijken en de ruimtelijke kwaliteiten bewaard blijven, wordt het gehele gebied aangewezen als gemeentelijk beschermd stadsgezicht. Met deze aanwijzing worden niet alleen cultuurhistorische waarden voor de toekomst veilig gesteld, maar kunnen deze ook actief worden ingezet als 'werkmateriaal' voor nieuwe ingrepen die in dit gebied plaats gaan vinden. De status van beschermd stadsgezicht is niet alleen beschermend voor de bestaande waardevolle bebouwing, maar ook inspirerend voor nieuwe.

De cultuurhistorische waarden die in deze toelichting op de aanwijzing zijn geformuleerd, zullen in het instrumentarium dat de Omgevingswet biedt – het Omgevingsplan voorop – worden verwerkt zodat de bescherming ook juridisch geëffectueerd kan worden.

Deze toelichting op de aanwijzing bestaat uit:

- **Een ontwikkelingsgeschiedenis van de Binnenstad en Centrumschil van Meppel** ('biografie), waarmee inzicht verkregen wordt in de factoren die werkzaam zijn geweest in de totstandkoming en de ruimtelijke verschijningsvorm van dit gebied. De biografie is niet voor alle deelgebieden afzonderlijk beschreven, maar voor Binnenstad en Centrumschil als geheel. De deelgebieden komen daarin wel aan bod in hun bijdrage aan de ontwikkeling van dit geheel.
- **Cultuurhistorische waarden algemeen:** een overzicht van de algemene cultuurhistorische waarden, die overkoepelend zijn voor het gehele gebied.
- **Cultuurhistorische waarden deelgebieden:** een overzicht van de cultuurhistorische waarden van acht deelgebieden
- **De doelstelling van de bescherming**
- **Afbeeldingen** behorend bij de biografie en de cultuurhistorische waarden van de deelgebieden.

1

Biografie Meppel Binnenstad en Centrumschil

1.1 1000 – ca. 1870 Meppel als pre-industriële stad van water en handel

Late Middeleeuwen: Meppel als dorp in waterrijk laagland

De stad Meppel ontstond in de eerste occupatie-fase van Zuidwest-Drenthe, waarschijnlijk in de 10^e eeuw – 11^e eeuw na Christus, op een plek waar drie beken, afkomstig van het Drents plateau, bij elkaar komen. De Havelter Aa, de Wold Aa en de Reest verzamelen zich hier in het Meppeler Diep. De eerste bewoners waren boeren die zich op de hogere zandige delen tussen de genoemde riviertjes vestigden. Door ontginning van de woeste grond van de verschillende hoeven ontstond er een veelheid van verkavelingsrichtingen. Drie hoeven vormden de eigenlijke kern waaruit Meppel is ontstaan: Evesingehus (Eefsinge), Anekingehus (Enekinge), en Woltingehus (Woltinge). De stadsvorm kwam tot stand door opsplitsing van deze drie zeer grote erven in kleinere eenheden. Meppel kreeg in 1421 een eigen kerk en werd daarmee een zelfstandige kerkelijke eenheid (een kerspel). Een van de belangrijkste groeifactoren was de turfvaart, die eeuwenlang het belang van de plaats heeft bepaald. Dat de Meppelers zelf ook actief de belangen van de turfvaart inzagen, bewijst het bestaan van de Wetering, een gegraven waterloop uit 1426 vanaf de Aa naar het oosten. Meppel groeide snel door en haar overheersende positie als handelsplaats in Drenthe werd in 1460 bestendigd, toen de handelsplaats door de landsheer twee jaarmarkten werd gegund.

Hoe de ruimtelijke situatie van de nederzetting van het dorp aan het begin van de 15^e eeuw was, is nog steeds onduidelijk. De zeer schaarse 15^e- eeuwse bronnen geven weinig inzicht in het toenmalige wegen- en bewoningspatroon. In 1414 werd gesproken over 'der brugghe an der Zuderziede', waarmee de toenmalige brug over de Wetering werd bedoeld. Gezien de plaatsaanduiding zal toen reeds aan de noord- of westkant van de dorpskern over de Aa een tweede brug hebben gelegen, vermoedelijk ter hoogte van de huidige kruising Grote Oever – Kruisstraat. De verbinding tussen deze twee bruggen vormde de as van de dorpskern, voor zover daar in 1414 al van gesproken kan worden. De parochiekerk kwam zowel langs de Wetering als langs de doorgaande noord-zuidverbinding te staan, bij de brug over de Wetering. Ook de Wheem – de grond die door de dorpingen aan de pastoor werd toegewezen om in zijn onderhoud te voorzien – kwam zeer centraal te liggen. Dit wijst erop dat de dorpskern zich pas nadien heeft ontwikkeld, omdat deze grond anders niet aan de kerk en de pastorie zou zijn toegewezen. Overigens is bekend dat toen er in het midden van de 15de eeuw armoede dreigde, de pastoor in 1454 door het uitgeven in erfpacht van een deel van het pastoorsgoed (wedeme) terrein beschikbaar stelde voor de bouw van keutersteden en huizen; dit kwam op gang na 1460. De markten werden in die periode gehouden in de tegenwoordige Kruisstraat, de Hoofdstraat en de Wheem, voor zover door de pastoor ter beschikking gesteld. Zo ontstond in de loop van de 15^e eeuw een dorpscentrum ten noorden van de Wetering en ten oosten van de Aa. Daarbuiten lagen ten westen van de Olde Aa uitgestrekte landerijen, die ook wel de Domeinmaten werden genoemd.

Late Middeleeuwen tot 19^e eeuw: Meppel als kleine schippers- en handelsstad

De verandering naar een stedelijke nederzetting die zich inzette in het begin van de 15^e eeuw, had consequenties voor het ruimtelijk beeld van de stad. In het vroege begin van de Middeleeuwen bestond de bebouwing uit verspreid liggende boerderijen en arbeiderswoningen. Aan het eind van

de Middeleeuwen was de schipperij en handel al flink op gang gekomen en zal het beeld mede zijn bepaald door woon- en pakhuizen. Door de functie als regionaal centrum werden goede verbindingen over wegen naar omliggende dorpen en buurtschappen noodzakelijk. Op het kruispunt van deze wegen ontstonden stedelijke bebouingswanden. Aangenomen wordt dat de eerste stedelijke wanden ontwikkeld zijn op het kruispunt van de weg naar Zwartsluis, de weg naar Ruinerwold en de weg in zuidelijke richting De Wijk. Tot het einde van de 16^e eeuw zou de bebouwing zich grotendeels in de driehoek Aa, Wetering en Kruisstraat/Touwbaan concentreren. Hierbij was niettemin sprake van een ontspannen uitleg; hoewel Meppel in functioneel en ruimtelijk opzicht zonder meer een stad was, is het nooit een versterkte stad geworden. Er zijn dan ook geen vestingwerken rond het stadscentrum gevonden, die de bebouwing kunstmatig in een korset snoerde.

Aan het begin van de 17^e eeuw concentreerde de bebouwing zich langs de noordzijde van de Hoozeveense Vaart en aan beide zijden van de Aa. Dit gebied wordt tegenwoordig min of meer begrensd door de Kleine Oever, Grote Oever, Kruisstraat, Noteboomstraat, Vledderstraat, Prinsenplein, Prinsenstraat en Kerkplein. De dichte stadsbebouwing, die sommige delen van het stadscentrum nog steeds kenmerkt, moet in die periode zijn ontstaan. De Domeinmaten, de uitgestrekte landerijen ten westen van de Olde Aa, waren in de periode daaraan voorafgaand al onder de invloedssfeer van Meppel gekomen. Deze kwamen in 1598 via huur en per 1622 als erfpacht in gebruik bij het kerspel, met het doel er huizen te bouwen. Hier ontstond de bebouwing van de Grote Oever, Kleine Oever en Bleekerseiland. De begrenzing van de erfpachtgrond werd gevormd door de 'oude haven' (ter plaatse van de huidige Havenstraat), de toenmalige toegangsgracht naar de Kinkhorst, die gebruikt werd als winterligplaats voor schepen. Het Meppeler bestuur was niet bereid een tweede brug over de Aa aan te leggen, zodat de nieuwe bewoners genoodzaakt waren deze zelf te financieren. Ter hoogte van Hogetin en Hagenstraat werden twee bruggen aangelegd, die in de loop van de 18^e eeuw werden opgeruimd of vervangen. Verder kende Meppel nog een brug over de Reest naar Hesselingen in het verlengde van de huidige Weerdstraat, de brug te Beugelen in de verbinding tussen Drenthe en Overijssel, de Stomme- of Beerenbrug in het Zuideinde en de brug in de Papensteeg (de huidige Grote Kerkstraat). Ten noorden en oosten van de nederzetting waren de moerassige gronden van de Vledderlanden nauwelijks begaanbaar. Op een natuurlijke hoogte ten noorden van de bebouingskern bevond zich het landgoed Vledderinge, dat al vóór 1414 was gebouwd (ter hoogte van het huidige Rechteren). Via het zogenaamde Jufferenpad was het landgoed verbonden met het dorp.

Het ruimtelijke groeiproces van de historische kern was – in tegenstelling tot wat het bovenstaande suggereert – niet overdreven planmatig van karakter. Was de vroegste bebouwing hoofdzakelijk gesitueerd op de hogere, zandige delen (eilandjes) rond het knooppunt van waterwegen (Bleekerseiland, Kerkplein, Groenmarkt), met het groeiende inwonertal strekte de bebouwing zich verder langs bestaande wegen en (voornamelijk) langs de Hoozeveense Vaart uit. Later, toen met name ook economische activiteiten steeds meer ruimte op gingen eisen, vond de stadsuitleg tevens nadrukkelijker plaats langs het wegenpatroon (17^e/18^e eeuw). Voorbeelden hiervan zijn de Kruisstraat, de Hoofdstraat, de Grote Kerkstraat, de Prinsengracht en de meer in noordelijke richting gelegen Molenstraat, het Noordeinde en de Woldstraat. Ofschoon er geen sprake was van ruimtelijke planning in de moderne zin van het woord, was er wel degelijk sprake van overdacht ruimtelijk handelen. Hoewel de oude stad gekenmerkt werd door een grote vervlechting van wonen en werken, werden sterk hinder verwekkende bedrijven (leerlooierijen, bierbrouwerijen, weverijen en scheepstimmerbedrijven) langs de stadsrand gesitueerd. Bij het voortgaan van de stadsuitbreidingen kwamen deze bedrijven uiteindelijk echter toch tussen de stedelijke bebouwing te

liggen en ontstond er een kwalitatieve geleiding in de stad. De lagere standen woonden nabij de hinderverwekkende bedrijven, terwijl welgestelden vooral rond het Kerkplein gehuisvest waren.

In de 17^e en 18^e eeuw breidde de kern van Meppel zich maar bescheiden uit. Alleen het stuk tussen de toenmalige Wetering en de Zuideindigersloot (tegenwoordig het gedeelte tussen de Keizersgracht, Prinsengracht, Prinsenplein, Prinsenstraat, Weteringstraat, Stoombootkade en Zuideindigerpad) raakte bewoond. Met name enkele wevers vonden langs de Keizersgracht en op de locatie van het huidige Prinsenplein een geschikte woonplaats. Dit gedeelte van de stad werd dan ook wel de Wevershoek genoemd. Het gildehuis van de wevers bevond zich echter in de Hagenstraat, buiten dit gebied. Verder vond er bebouwing en verdichting langs de linten plaats, het Moleneinde, de Woldstraat en het Noordeinde.

Een probleem waar Meppel voortdurend mee kampte was het gebrek aan marktruimte. Aan het eind van de 18^e eeuw werd de Wheem hiervoor definitief ingericht, welke ruimte in de tweede helft van de 19^e eeuw nog verder vergroot werd. In 1818 werd besloten de zogenaamde Muzelaarshof in te richten als marktruimte. De ruimte werd Nieuwe Markt genoemd (later Groenmarkt). Met de begrafeniswet van 1825 kon ook het kerkhof naast de kerk tot marktplein worden bestemd.

19^e eeuw tot ca. 1870: opmaat naar de industriestad

In 1809 werd Meppel officieel tot stad verheven. Toch was er in de eerste helft van de 19^e eeuw nog geen sprake van grote stadsuitbreiding, eerder van verdichting. Binnenterreinen en open gebleven stukken land werden toen volgebouwd. Rond het midden van de 19^e eeuw vonden er meerdere belangrijke infrastructurele transformaties plaats, die de aanzet zouden vormen voor de modernisering en industriële bloei van de stad in het industriële tijdperk tussen grofweg 1870 en 1940. De rijkstraatweg Zwolle-Meppel-Assen was in 1839 gereed, en in 1850 werd de toenmalige smalle Zuideindigersloot aanzienlijk verbreed. De oude loop van de Hoogeveensche Vaart - via Prinsengracht en Kerkplein - verlegde men in 1851 in zuidelijke richting langs de Heerengracht met een vertakking naar de Kleine Oever, waar pakhuizen verrezen. Op de verbreding van het Meppeler Diep (circa 1860) volgde de vergroting van de Meppeler schutsluis en de aanleg van de Stoombootkade (circa 1880). Meppel kreeg spoorverbindingen met Zwolle en Leeuwarden in 1868 en met Groningen in 1870.

1.2 1870 – 1940 de Industriële Stad

Vroeg-industrieel tijdperk: ca. 1870 – 1914: industrialisatie in het westen en groei voor welgestelden naar het zuiden

Net als in veel andere steden in Nederland, nam in de tweede helft van de 19^e eeuw de industrialisatie in Meppel toe en begon de stad sterk te groeien. De oude historische kern werd geleidelijk aan 'binnenstad'. Een belangrijke drijvende kracht voor de industrialisering van Meppel werd gevormd door de omvangrijke bedrijfstak van de binnenvaart, die zich concentreerde in het door kanalen doorsneden westelijk deel van de gemeente. Hier werden in verder nog weinig bebouwd gebied ook zogenaamde 'balkengaten' aangelegd, waar op grote schaal hout over water werd aangevoerd en werd verwerkt. Ook scheepswerven en timmerbedrijven waren hier te vinden. Behalve langs het Meppelderdiep en de Drentsche hoofdvaart vestigde de industrie zich vanaf de tweede helft van de 19^e eeuw zich vooral langs de nieuw aangelegde spoorlijn, langs de zogenaamde Parallelweg in de buurt van het station. Zo vestigde rijwielfabriek De Germaan zich hier, net als Brocades, die zich ontwikkelde tot een medicijnigigant op internationale schaal.

Om de groeiende industriestad van gas te voorzien, voor verlichting en industrie, werd in de 1860 de gasfabriek gebouwd op de drassige en toen nog onbebouwde Vledderlanden, naast de zogenaamde Gasgracht, via welke de cokes per schip werden aangevoerd. De hoge ronde gastanks hebben bijna een eeuw lang het silhouet van Meppel deels bepaald.

Meer dan in het westen vond juist in het zuiden de aanvankelijke groei van de stad met nieuwe buurten plaats. In de laatste drie decennia van de 19^e eeuw groeide de stad vooral richting het station, aanvankelijk via het Zuideinde, dat al in de 18^e eeuw bebouwd was geraakt in het noordelijk deel. Na de aanleg van de Rijksweg in 1839 verstedelijkte het Zuideinde verder met chique bebouwing, eerst aaneengeschakeld zoals in de historische stad, maar later in de vorm van vrijstaande villabebouwing. Ook werd hier al in 1866 de Rooms-katholieke Sint Stephanuskerk gebouwd, die aanvankelijk geheel Zuidwest-Drenthe als parochie had. Later vond meer richting het centrum de vestiging van het postkantoor (1907) en zeker één hotel plaats, en natuurlijk meerdere winkels.

Zuideinde/Staphorsterweg was in zijn oorspronkelijke opbouw een typische lommerrijke rijkstraatweg. Een opvallende ontwikkeling langs het nieuwe Zuideinde was de vestiging van scholen. De aanleg van de straatweg en uitbreiding van de stad aan deze zijde viel samen met een periode van introductie van verschillende vormen van onderwijs. O.a. het Zuideinde bleek, evenals de parallel lopende achterstraat (Prins Hendrikstraat, later Catharinastraat) een representatieve en gewilde locatie voor de vestiging van scholen.

De uitbreiding van de bebouwde kom kreeg na 1870 een extra impuls in zuidoostelijke richting als gevolg van de aanleg van het spoorwegstation in 1867. Het nieuwgebouwde station en het hiervoor gesitueerde plein werd op drie manieren met het centrum van Meppel verbonden. De meest representatieve verbinding werd gevormd door de in 1875 aangelegde Stationsweg, die het station verbond met het Zuideinde. Ook langs deze weg, die de ruimtelijke opbouw had van een met grote bomen omzoomde brede laan, vestigden zich de beter gesitueerden van Meppel, aan de noordzijde in veelal vrijstaande villabebouwing, aan de zuidzijde vaak in blokjes geschakelde herenhuizen. De Stationsweg was oorspronkelijk slechts voorzien van een smalle, met natuursteenkeien verharde straatweg met aan beide zijden zand/grind stroken en lange bomenrijen. In 1929 werden in het

kader van een herinrichtingsplan van de hand van tuinarchitect Leonard Springer, ontwerper van het Wilhelminapark, trottoirs geïntroduceerd en werd de laan voorzien van rijen acacia's en ligusterhagen ter weerszijden van de rijweg. De bomenrijen werden weer verwijderd in 1968.

De Stationsweg was door haar gunstige ligging, behalve bij de beter gesitueerden, tevens in trek bij bedrijven, zoals Brocades en tabaksfabriek De Eendracht, die zich rond de eeuwwisseling aan deze weg vestigde. Ook de Nederlandse Bank opende hier een gebouw.

De Stationsweg werd aan de oostzijde beëindigd met het Stationsplein. Hiervoor bevond zich een ruim plantsoen met bomen, struiken, gras en een fontein. Het Stationsplein trok vanzelfsprekend functies aan die bij een station pasten. Zo werd in 1908 op de hoek van de Emmastraat en de Stationsweg (de huidige Parallelweg), direct tegenover het station hotel – restaurant Neuf gerealiseerd, dat lange tijd in de tuin voorzien was van een muziektent. Meerdere grootstedelijke uitspanningen, waaronder sociëteit annex restaurant-café Tivoli, en koffiehuis Ogterop – vestigden zich langs de Stationsplein-Stationsstraat-Zuideinde, zonder dat het chique villakarakter van deze statige entree van Meppel daardoor zou worden aangetast, omdat zij de bouwtypologie en architectuur van de omgeving aannamen.

Het zuiden van Meppel had zo naam gemaakt als woonoord voor de welgestelden. Deze trend werd begin 20^e eeuw doorgezet met de aanleg van het Wilhelminapark onder aanvoering van enkele Meppeler notabelen. Het romantische landschapspark van de beroemde tuinontwerper Leonard Springer grensde aan de landschappelijk fraaie rivier de Reest. Vorm en omvang van de villakavels rondom het park werden eveneens door Springer bepaald. Hij adviseerde ook bij de vormgeving van de bebouwing, om de ensemblewerking van park en bebouwing te waarborgen.

Zuideinde, Stationsweg en Wilhelminapark vormen samen een gave ruimtelijke weerspiegeling van de 19^e en begin 20^e-eeuwse ontwikkelingen zoals die in meer steden rondom de nieuwe spoorwegstations plaatsvonden: de verbinding van de bestaande stad met het station werd aangelegd als stadsuitbreiding, vaak met woon- en recreatiegebieden die aan de behoeften van de groeiende burgerij tegemoetkwamen. Sterk decoratieve en representatieve ontwerpstijlen werden gebruikt voor zowel bebouwing als inrichting van de openbare ruimte. Daarmee ontstond een overtuigende ruimtelijke eenheid, met een staalkaart van bouwstijlen uit die tijd.

Vroeg-industrieel tijdperk: ontwikkeling volksbuurten op privé-initiatief

Tussen de binnenstad en het Station ontwikkelde zich eind 19e, begin 20e eeuw nog een buurt: de Koninginnebuurt, nu niet voor rijke inwoners, maar voor de kleine middenstand.

Er werden hier door kleine bouwers langs drie langgerekte noord-zuid georiënteerde straten en twee dwarsstraten op niet-planmatige wijze individuele woningen gebouwd, aaneengeschaald en in kleine blokjes gegroepeerd, door privégangen van elkaar gescheiden. Lange rijen individuele panden, tegenoverliggend, vormden besloten, lineaire straatruimten en besloten binnenterreinen met individuele tuinen, voor zover deze bouwblokken werden gesloten aan meerdere zijden en voor zover er geen bedrijven in het binnenterrein kwamen te staan.

Hoewel door particulieren ontwikkeld, zonder al te veel overheidssturing, was deze buurt een toonbeeld van ordelijkheid: rijen aaneengesloten of door smalle gangen gescheiden diephuizen van één laag plus kap voor één huishouden, met gedecoreerde topgevels en dwarskappen in strakke rooilijnen en verzorgde architectuur. De meeste woningen hadden geen voortuinen, maar grensden direct aan de straat. In principe ging het hier – met kleine verschillen – om een eeuwenoude wijze

van verstedelijken en om eeuwenoude, traditionele stedenbouw, woonhuistypologie en architectuur. Alleen in het zuidelijk deel van de Emmastraat stond modernere woonhuistypologie, met bovendien ondiepe voortuinen.

De buurt had niet alleen stedenbouwkundig en architectonisch binnenstedelijke kenmerken, maar liep bovendien naadloos over in de oudere historische binnenstad, maar ook in de Stationsstraat, zonder ruimtelijke breuken of onduidelijke overgangszones. Daarbij had het ook nog een andere binnenstedelijk kenmerk: er werd niet alleen gewoond, maar er waren ook andere (publieks)functies gevestigd, zoals scholen, fabrieken, werkplaatsen, een zwembad en een kantongerecht. Fabrieken en werkplaatsen stonden vaak in de binnenterreinen van de (half)gesloten bouwblokken, maar met hun bijbehorende woningen of administratiegebouwen presenteerden zij zich aan de straat, sterk representatief en nauw aansluitend op de architectuurtalen van de omgeving. De scholen werden dikwijls een eind van de rooilijn teruggelegd. De Koninginnebuurt kan in die zin worden beschouwd als een voortzetting van de historische binnenstad.

Ook andere, maar kleinere buurten in het noorden respectievelijk westen van de stad werden vrijwel tegelijkertijd op deze wijze ontwikkeld en hadden vergelijkbare ruimtelijke, binnenstedelijke kenmerken: de Voorstraat-Woldstraat en de Weerdstraat. Beide buurtjes werden ontwikkeld langs en rondom veel oudere landwegen. Net als in de Koninginnebuurt hebben ook hier de vaak eeuwenoude kavelstructuur van de weilanden en de landschappelijke elementen grote invloed op de layout van deze uitbreidingen.

De eerste kleine buurt was een naadloze voortzetting van de historische Woldstraat, maar kende wel enkele typische, vroeg 20^e-eeuwse kenmerken: de Woldstraat was – vanwege de veemarkt die hier in de eerste vier decennia van de 20e eeuw werd gehouden – uitzonderlijk breed aangelegd en werd geflankeerd door twee-onder-een-kappers en tweelingpanden, beide een nieuwe variant op de traditionele typologieën. Meer naar het zuidoosten ontstond de Weerdstraat op het tracé van de oude Weerddiek, de historische uitvalsweg naar het buurtschap Hesselingen en verder naar Staphorst. De oude route passeerde het buurtschap De Weert met de beeldbepalende Eekmolen (huidige molen De Weert) en stak de Reest over via de Weertbrug. Deze voor eeuwen belangrijke route is in gebruik gebleven tot in de jaren '30 van de 19^e eeuw. Toen kwam de veel snellere straatweg over het Zuideinde en de (toenmalig nieuwe) Staphorsterweg gereed en nam het belang van de oude wegen af.

Veel minder dan de Koninginnebuurt vormden beide uitbreidingen ook volwaardige buurten; daar waren ze te klein voor. Van functiemenging was hier ook nauwelijks sprake.

Aan het eind van de 19^e – begin 20^e eeuw was in Meppel nog geen sprake van planmatige uitleg middels een grootschalig vastgesteld plan. Particulier grondeigendom en oudere structuren van het landschap hadden grote invloed op de planvorming. Maar na de Woningwet van 1901 kwam daar geleidelijk verandering in. Deze destijds revolutionaire wet lag ten grondslag aan de Nederlandse planningstraditie, maar ook aan de sterke sociale woningbouwtraditie, zoals beide zich gedurende de 20^e eeuw krachtig zouden manifesteren.

Laat-industrieel tijdperk 1918 – 1940 (Interbellum): opkomst gesubsidieerde woningbouw en het eerste stedenbouwkundige plan voor Meppel

De Woningwet maakte niet alleen overheidssubsidie voor sociale woningbouw mogelijk, wat voorheen niet kon, maar stelde ook elke gemeente boven de 10.000 inwoners verplicht een

uitbreidingsplan vast te stellen volgens welke de groei van de gemeente ruimtelijk in ordelijke en hoogwaardige banen moest worden geleid.

De wet werkte in stappen en met flinke vertraging in Meppel door. Het eerst werden kleine, geïsoleerde sociale woningbouwprojecten gerealiseerd in het tweede decennium van de 20e eeuw. Hiervan is het project De Twaalf Apostelen van de Meppeler Bouwvereniging uit 1913 langs de Woldstraat de op-één-na-vroegste. Kort daarna liet deze bouwvereniging de Oud Indische buurt bouwen, vlakbij de Twaalf Apostelen.

1928 Plan Monsma

In 1927-'28 – 26 jaar na de invoering van de Woningwet – kwam dan eindelijk het eerste Meppeler uitbreidingsplan tot stand, onder leiding van Dirk Monsma, directeur van Dienst Gemeentewerken. Het betekende een majeure breuk met de geschiedenis van de groei van Meppel.

Het plan voorzag zeker in een verdubbeling van het oppervlak van de bebouwde kom, met tien nieuwe woonwijken, twee bedrijventerreinen langs het Meppeler Diep, plantsoenen langs de Wold Aa en de Reest en twee sportterreinen.

Het plan heeft tot ver in de jaren '40 de planuitleg van de gemeente bepaald, maar toch is slechts een deel van de wijken ook daadwerkelijk gerealiseerd. Een deel is conform het plan ingevuld, waaronder de Indische buurt (Ambonstraat, Timorstraat, Soembastraat en omgeving) en de Zeeheldenbuurt-Oost. Verder breidde de stad zich uit langs de Steenwijkerstraatweg (de latere Commissaris de Vos van Steenwijklaan). Een deel is niet uitgevoerd, zoals de twee woonwijken westelijk van het Meppeler Diep, maar ook een gedachte woonwijk ter plaatse van het Vledder. Een deel is gewijzigd uitgevoerd, vooral na de Tweede Wereldoorlog, zoals Ezinge en de huidige Zeeheldenbuurt-West. Op deze laatste locatie was in de plannen van Monsma een sportpark gedacht. Ezinge is als woonwijk met een gewijzigde plattegrond uitgevoerd.

Het plan bevatte een aantal nieuwe hoofdontsluitingsroutes die de planuitleg van de Centrumschil in sterke mate bepaald hebben. Opvallend zijn de Ceintuurbaan/ Knopperslaan ter ontsluiting van het noordelijk stadsdeel, de Commissaris de Vos van Steenwijklaan richting de brug over de Wold Aa bij Tweeloo en naar Ruinerwold, en het wegtracé Kastanjelaan – Schuttevaerstraat - Prins Hendrikstraat tot over de Bult. Deze laatste route legde een verbinding tussen het zuidelijk en het westelijk deel van de stad. Alle drie de routes zijn uiteindelijk gerealiseerd, met uitzondering van de verkeersroute in het verlengde van de Prins Hendrikstraat tot over de Bult en Drentse Hoofdvaart.

Ter verlevendiging van het stadsbeeld waren in het uitbreidingsplan aan de noordzijde langs de Wold Aa en aan de zuidzijde langs de Reest, evenals op verschillende plaatsen tussen de bebouwing, plantsoenen ontworpen. Een groot deel hiervan is – met uitzondering van de strook langs de Wold Aa – gerealiseerd.

Vledderlanden

Al in 1935 werd het plan van Monsma herzien voor wat betreft de Vledderlanden. Vlak voor de oorlog werd een veemarkt op het Vledder gevestigd. De realisatie van een veemarktterrein was absolute noodzaak vanwege de overbevolkte marktterreinen in de binnenstad. Dit stond echter verdere ontwikkeling van de Vledderlanden zoals Monsma die had voorzien flink in de weg.

De Vledderlanden werden een gebied waar – in navolging van de daar al sinds 1860 gevestigde en in 1926 uitgebreide gasfabriek – vele, vaak grootschaliger stedelijke functies een plaats kregen. Naast de veemarkt, een busremise en woningen, een gemeentelijk badhuis, een school en een hotel die in de jaren dertig en veertig gerealiseerd werden aan de Dirk Jakobstraat, Het Vledder en de Marktstraat, vonden uiteindelijk ook de lijn- en bodediensten hier hun plaats. De locatie voor de

veemarkt bleek een gelukkige keuze en in 1953 werd op de locatie van de markt een overdekte markthal met een oppervlakte van 4.800 m² gebouwd ten behoeve van de biggenmarkt. Deze werd in 1954 geopend. Door verschillende epidemieën van varkenspest werd deze markt keer op keer gesloten en liep de varkenshandel ten einde. Het teruglopen van de marktactiviteiten uit de jaren '60 resulteerde in het deels herbestemen van de locatie. Ook de gasfabriek werd in deze periode grotendeels gesloopt. Aan het eind van de jaren '60 werd op de hoek van Het Vledder en Burgemeester Knopperslaan het marktterrein naast de markthallen gebruikt voor de bouw van Sporthal Het Vledder. De markthallen hebben niettemin nog een tijd gefunctioneerd, tot in de jaren zeventig ten behoeve van de markt, en daarnaast ook nog voor andere evenementen, zoals de Middenstandsbeurs, springwedstrijden voor paarden, de tentoonstelling Energie en Kracht (1960), de Meppeldagen (o.a. 1965), de Meppeler Markt Tentoonstelling (Memato 1965), de vogeltjesmarkt en de Consumentenbeurs (1985). Zowel de sporthal als de markthallen worden vanaf 2011 gesloopt ten behoeve van de herinrichting van Het Vledder.

Karakteristieken wijken en buurten plan Monsma

De wijken en buurten die werden gerealiseerd op grond van het plan van Monsma, waren typisch voor het Interbellum, de periode tussen de twee wereldoorlogen. Er werd zowel gebouwd voor de lagere middenklasse en arbeiders (Zeeheldenbuurt-Oost, Indische buurt-West, Barend Schuurmanstraat), als dat er straten en buurten werden gebouwd voor de hogere middenstand (Soembastraat, Ruinerwoldseweg, Kastanjelaan, Prinses Beatrixplantsoen, Schuttevaerstraat-Concordiastraat). De gesubsidieerde volkswoningbouw kwam nu echt gesystematiseerd op stoom, niet meer volgens particuliere toevalligheden, maar met weloverdachte stedenbouwkundige ontwerpen, waar de tuinwijkgedachte een prominente leidraad in vormde. Eenvoudige, tweezijdig bebouwde lineaire straten met een vaak figuratieve totaalopzet, relatief brede straten met voortuinen aan één of beide zijden, ruime bouwblokken met binnenterreinen bestaand uit tuinen, centraal gelegen buurtplantsoenen, recreatiemogelijkheden aan de randen van de buurten en geschakelde rijenwoningen in korte blokjes vormen het stedenbouwkundig handelsmerk van deze periode. In de architectuur domineert het baksteenexpressionisme van schoon metselwerk en decoratief uitgewerkte, contrasterend wit uitgevoerde dakranden, dakkapellen, erkers, balkonnen, luifels en als ornament vormgegeven kozijn- en raamhout.

Niet meer een individuele, maar een gemeenschappelijke uitstraling werd vanaf toen de toon voor woningbouw, zelfs voor de vele twee-onder-een-kappers en villa's die in deze periode aan het stadsbeeld werden toegevoegd. Vrijwel alle architectuur uit deze periode wordt gekenmerkt door prominente, hoog opgaande of opmerkelijk vormgegeven kappen, als expressieve blikvanger en symbool voor huiselijkheid. Monumentaliteit werd als ruimtelijk middel eveneens ingezet, maar vooral voor gemeenschapsgebouwen, als scholen, waarvan in deze tijd meerdere werden ontworpen, ook door stadsarchitect Monsma.

Rechteren en de latere Zeeheldenbuurt West

In de periode voor de Tweede Wereldoorlog waren al verscheidende plannen voor de locatie ten noorden van de Indische buurt-west gemaakt. In het Uitbreidingsplan van Monsma werd dit gebied ten westen van Rechteren, tussen de Ceintuurbaan en de meanderende Wold Aa, bestemd voor een parkachtige invulling met een sportpark met voetbalveld en korfbalvelden. Ten oosten van Rechteren was een uitleg van straten en bouwblokken getekend, die ook deels gerealiseerd is (de Zeeheldenbuurt Oost). Het park en het sportpark in het westelijk deel is niet gerealiseerd. Voor de laatste functie kwam een locatie ten zuidoosten van Ezinge in zicht. Voor de locatie van het latere

Zeeheldenbuurt-west werd pas later, in het Uitbreidingsplan in Hoofdzaken uit 1943 een woonwijk gepland.

Eind 19^e – begin 20^e eeuw: verdichting in oude centrum

Ondanks de uitbreidingen uit de tweede helft van de 19^e - en begin 20^e eeuw ging de verdichting in het centrum gewoon verder. Met name in het gebied ten westen van de Grote Oever, tussen de Grote Oever en de Hoofdstraat en bij de Kromme Elleboog en Brouwersstraat leidde dat vaak tot slechte woonomstandigheden, waar de overheid niet op ingreep. Wel werd uitgebreid aandacht besteed aan de weg- en waterstructuren. De eerste helft van de twintigste eeuw werd voor wat betreft de Binnenstad gekenmerkt door een toenemende rationalisatie: veel grachten werden vanaf 1917 gedempt (Bleekerseiland, Kerkhofsdiep, Prinsenplein, Wetering ter plaatse van de Marktstraat, Aa ter plaatse van de huidige Eendrachtstraat), veelal ten behoeve van het wegverkeer en voor vergroting van marktruimte. Dit laatste bleef een probleem, totdat de veemarkt op de Vledderlanden een nieuwe locatie vond, naast de Gasfabriek.

1.3 1945 – 1980 Wederopbouw en cityvorming binnenstad & groei buitenwijken

Groei van de stad en Uitbreidingsplan in Hoofdzaken van 1943

Het plan van Monsma uit 1928 werd al in 1943 vervangen door een nieuw uitbreidingsplan, het 'Uitbreidingsplan in Hoofdzaken', vervaardigd door het architecten- en stedenbouwkundig bureau van Roosenburg Luyt Verhave De longh uit Den Haag, dat de gemeente vanaf 1938 adviseerde.

De gemeente was genoodzaakt de stad uit te breiden met nieuwe woonwijken en had de wens bedrijventerreinen te realiseren langs de waterinfrastructuur van de Drentse Hoofdvaart en het Meppeler Diep. Ook qua weginfrastructuur stonden grote veranderingen op stapel. Rijksweg 31 werd in de jaren 1938 - 1939 ten oosten van Meppel aangelegd (de weg is in de jaren '60 hernoemd als Rijksweg 32, de latere A32). Het 'Uitbreidingsplan in Hoofdzaken' vormde de onderlegger voor de nadere uitwerking van de plannen in de binnenstad, een substantieel deel van de naoorlogse uitbreidingsgebieden van de gemeente buiten de Centrumschil en voor enkele gebieden daarbinnen, zoals de Jeruzalembuurt, de latere Zeeheldenbuurt-West.

Het bureau Roosenburg Luyt Verhave de longh bleef van 1938 tot aan 1977 betrokken bij de uitbreidingsplannen, tot en met de start van de planvorming van de wijk Oosterboer. De heren Roosenburg en Luyt drukten met hun plannen, die soms in samenwerking met de dienst Gemeentewerken tot stand kwamen, een aanzienlijke stempel op de stedenbouwkundige ontwikkeling van de gemeente.

In het plan uit 1943 werd uitgegaan van stadsuitbreiding met een woonwijk aan de noordzijde op de locatie van het huidige Haveltermade. Een uitbreiding aan de oostzijde van de spoorbaan ontraadde Roosenburg in verband met de slechte verbinding met het centrum ten gevolge van de spoorwegovergang. Roosenburg gaf de voorkeur aan een uitbreiding in het zuiden, op het grondgebied van de gemeente Staphorst. Van een woonwijk aan de westzijde van het Meppeler Diep (planonderdeel in het plan Monsma) werd afgezien; hiervoor in de plaats werd een bedrijventerrein gedacht. Roosenburg achtte dit een logische keuze in verband met de transportmogelijkheden over water. In het plan van 1943 werd ook rekening gehouden met bedrijventerreinen aan de noordzijde (locaties Steenwijkerstraatweg en Oude Vaart). Ten opzichte van een eerder plan uit 1939 was er sprake van een herontworpen planuitleg van Haveltermade-oost, een rechtgetrokken Wold Aa en een gewijzigde, verzakelijkte lay-out van de Jeruzalembuurt, het latere Zeeheldenbuurt-west.

De plannen voor de uitbreidingswijken zouden in de jaren daarna steeds meer getekend worden door de wijkgedachte en open stedenbouw, en de toepassing van etagewoningen.

Binnenstad en cityvorming

De Tweede Wereldoorlog trok haar sporen in Meppel met een bomaanslag waarbij 34 huizen verwoest werden en de Remonstrantse kerk aan de Heerengracht met de grond gelijk werd gemaakt. Dit verdwijnen van 34 panden zou niet in verhouding staan tot de ingrepen uit de saneringsoperatie gedurende de periode 1945 – 1988, die een aanzienlijke transformatie van de ruimtelijke structuur van de Binnenstad tot gevolg had. Na de oorlog nam het college van burgemeester en wethouders de taak op zich de Binnenstad grondig te saneren. Doelstelling hierbij was het verbeteren van de

woonsituatie en het tegengaan van de verkrotting, het verbeteren van de vastgelopen verkeerssituatie, het scheppen van ruimte in de vrijwel geheel volgebouwde kern, het verplaatsen van bedrijven die niet in de Binnenstad thuishoorden en het verbeteren van het winkelklimaat in de stadskern. De opruiming van honderden krotten was de eerste taak waar het college zich voor gesteld zag. Er waren in de kern van Meppel al vanaf 1922 vele woningen op grond van de Woningwet onbewoonbaar verklaard, maar desondanks waren in 1948 nog ongeveer 650 slechte woningen bewoond en stonden er 41 leeg. Nog maar weinig historische gebouwen waren destijds beschermd en de kavels van de panden waren naar de mening van de toenmalige stedenbouwers te klein om als grondslag te dienen voor vervangende nieuwbouw.

De eerste aanzet tot uitvoering van de grote sanering was het besluit van de gemeenteraad in 1946 het schilderachtige Kerkhofsdiep te dempen. De nog karakteristiekere Grote Oever – de historische Olde Aa, de ‘geboorteakte’ van Meppel, die als een smalle rivier door het centrum kronkelde – volgde vanaf 1951. Deze operatie werd in 1953 afgerond. Ofschoon een meerderheid van de raad hiermee akkoord was, werd het enthousiasme voor de sloopplannen niet breed gedeeld, afgaand op de reacties in de Meppeler Courant uit die periode. Gelijk op met het raadsbesluit werden op uitnodiging van het college van Burgemeester en Wethouders door bureau Roosenburg Luyt Verhave de longh plannen gemaakt voor een nieuwe verkeersstructuur en hiermee samenhangende saneringsplannen voor de bebouwing van de Binnenstad. Die plannen resulteerden in het ‘Ontwerpsaneringsplan voor de Binnenstad’, dat in 1952 officieel werd aanvaard. Het Ontwerpsaneringsplan vormde de onderlegger voor ingrepen op verschillende locaties die in de daaropvolgende jaren tot uitvoering gebracht werden. Vanaf 1952 tot globaal het midden van de jaren tachtig zouden het saneringsplan en de hieruit volgende stedenbouwkundige en architectonische invullingen en oplossingen voor de verkeersstructuur de norm blijven voor ingrepen in de Binnenstad, met een echo tot in de huidige tijd.

Met behulp van fikse subsidies van het Rijk vanaf midden jaren ’60 werden in de periode 1948-1988 in totaal 888 opstallen afgebroken, grotendeels door de gemeente zelf. Weliswaar waren er 10 vastgestelde saneringsgebieden, maar de aankoop en afbraak verliep toch meer ad hoc, waardoor er her en der in de Binnenstad ongeordend gaten in het historisch weefsel vielen. Op die locaties zijn tot en met 1990 uiteindelijk 794 woningen gebouwd, waarvan 457 door woningcorporatie de Meppeler Woningstichting, grotendeels gestapeld (tot 5 woonlagen).

De plannenmakers hadden uitgesproken ruimtelijke opvattingen die een rol speelden bij de uitwerking van de plannen. Deze lagen in het verlengde van de visie die moderne architecten tijdens de wederopbouwperiode hadden op historische binnensteden: openen van de binnenstad voor het verkeer, de introductie van kantoren en winkelfuncties in het centrum, met geringe aandacht voor wonen in de Binnenstad en geen of zeer geringe aandacht voor de cultuurhistorische waarden. Nieuwe steden in binnen- en buitenland vormden de referentie. Zo werd voor het winkelapparaat – zeker voor de nieuwe winkels aan de gedempte Grote Oever oostzijde - verwezen naar de principes van de Lijnbaan in Rotterdam, waar sprake was van een expeditiestraat en een verkeersvrij voetgangersgebied. Het aanleggen van de Hoofdstraatpromenade in 1973 lag in het verlengde van deze gedachte. Hiermee werd een gedeelte van het centrum autovrij gemaakt. Meppel stond hierin niet alleen; in andere steden in Nederland was sprake van vergelijkbare oplossingen. Niet alleen stedenbouwkundigen, ook het college van burgemeester en wethouders zette deels in op hoogbouw, maar daarvan is uiteindelijk niet veel terecht gekomen.

De verkeersstructuur in de jaren '50 en '60

Het verkeersvraagstuk was een majeure component in de saneringsplannen. Het is dan ook niet toevallig dat de saneringslocaties het patroon van de nieuwe grootstedelijke verkeersstructuur blijken te volgen. De verkeersstructuur tekende zich weliswaar nog niet af in de allereerste schetsen, maar werd al wel snel duidelijk als een kleine 'cityring c.q. binnenring' met uitvalswegen. Dit principe van een centrum-autorondweg werd ook in andere 'komplannen' voor historische binnensteden in Nederland geïntroduceerd (zie onder andere de plannen van Feuchtinger en Kuiper voor Utrecht), maar werd daar, in tegenstelling tot Meppel, nooit volledig verwezenlijkt. Op een plankaart uit 1958, het 'Plan in hoofdzaak Meppel', werd behalve de uitbreidingen ook het verkeersplan aangegeven. Hierop was de binnenring getekend als de route Eendrachtstraat – Grote Oever – Kleine Oever – Brouwersstraat – Kromme Elleboog – Marktstraat – Vledderstraat – Noteboomstraat. De basisgedachte van de demping en opname van de Grote Oever en Kleine Oever (de Grote Aa) als onderdeel van de cityring lijkt die van een 'stadsboulevard' geweest te zijn. Hier was een breed doorsnedeprofiel het uitgangspunt, met moderne bebouwing aan weerszijden en een groenstrook en parkeren in het midden. In het plan waren doorbraken vanaf de binnenring naar de omringende stadsdelen gedacht, en de plankaart van het Structuurplan Meppel uit de periode 1965 – 1969 ging hierin nog verder. Hierin was sprake van het dempen van alle grachten (Heerengracht/Keizersgracht en de Hoogeveense Vaart), om hier autowegen van te maken en de Hoogeveense Vaart diende als autoweg het centrum met Oosterboer te verbinden, met een tunnel onder het spoor. Uiteindelijk zijn de dempingsplannen niet verwezenlijkt in verband met toenemende protesten van de bevolking (o.a. in de actiegroep 'Grachtwacht, opgericht in 1976') en tegenwerking van Gedeputeerde Staten van Drenthe.

1.4 Jaren tachtig en negentig: herwaardering Binnenstad en Centrumschil

Kerend tij: kleinschalig wonen in de binnenstad en restauratie

Als vervolg op het toenemende protest van de bevolking op de afbraak en de ruïneuze staat van de historische binnenstad – dat niet alleen in Meppel speelde, maar in heel Nederland – werd in oktober 1979 de Nota ‘Bouwen in de Binnenstad’ opgesteld, als onderlegger voor het nieuwe bestemmingsplan voor het Centrum. Hierin klonk een heel ander geluid als de voorbije drie decennia. Er werd gesteld dat de binnenstad in een crisis verkeerde en dat zij te lijden had onder functieverlies, onleefbaarheid en ongezelligheid. Het begrip ‘attractieve waarde’ werd nu geïntroduceerd. Dit begrip vond volgens de nota zijn vertaling in meer intimiteit van de bebouwing, aandacht voor het handhaven van het historisch gegroeide stratenpatroon en een verantwoorde aanpassing van nieuwe architectuur in de bestaande bebouwde omgeving. Er werd gesteld dat ‘pleinen vol blik’ van geparkeerde auto’s uit den boze waren. In vervolg op de nota werd door de burgemeester in 1980 gesteld dat ‘het behouden van de grachten het uitgangspunt is bij het binnenkort op te stellen structuurplan voor de binnenstad’. Het nieuwe structuurplan, gemaakt door bureau Vijn uit Oenkerk, werd in 1981 vastgesteld en vond zijn concrete vertaling in het ‘Beleidsplan Stadsvernieuwing’. In 1982 werd met de restauratie van de kademuren van de nog resterende grachten begonnen, mede gesubsidieerd door de provincie. Ook werd er begin jaren tachtig een uitvoerige inventarisatie en waardering gemaakt van de waardevolle structuren en panden in de binnenstad en in delen van de Centrumschil, in samenwerking met de toenmalige Rijksdienst voor de Monumentenzorg. De aandacht voor de Centrumschil bleef toen nog hoofdzakelijk beperkt tot Zuideinde-Stationsweg-Wilhelminapark, het gebied dat later zou worden aangewezen als rijksbeschermd stadsgezicht.

Begin jaren tachtig was er al een alternatieve oplossing gerealiseerd voor de verbinding van de Oosterboer met de Binnenstad. In 1976 was de ir. C.F. Bekinkbaan, een viaduct met een afrit aan het Oosteinde, aangelegd. Wat betreft de cityring en de sanering ging het proces voort, ofschoon nu ingebed in uitgebreide inspraakprocedures. Een groot aantal stadsvernieuwingsprojecten werd in de periode vanaf het einde van de jaren zeventig tot in de jaren tachtig complexmatig gerealiseerd, waardoor het aantal appartementsgebouwen in de binnenstad aanzienlijk toenam. Deze werden weliswaar meer op de historische stedenbouwkundige en architectonische principes van de binnenstad gebaseerd – o.a. door middel van een suggestie van individuele panden en het ontwerpen van topgevels en zadeldaken – maar de schaalvergroting was ook bij deze projecten een feit.

In deze jaren van reconstructie en voorzichtig herstel werd ook winkelcentrum Swaenenborgh gerealiseerd, in 1984. Dit grootschalige complex, midden in de historische binnenstad, bestond uit een groot overdekt winkelcentrum met een open parkeerdek erop, dat aan de west- en zuidzijde werd ‘ingepakt’ met appartementen met topgevels en zadeldaken. Met de contouren van het grootschalige complex van bijna één hectare werd gepoogd om aan te sluiten op de historische loop van de Grote en Kleine Akkerstraat. Het noorden bleef onbebouwd, vanwege de parkeerbehoefte.

Ook zijn in deze jaren de grootschalige appartementcomplexen langs het Bleekerseiland, de Brouwersstraat, Zuideindigerpad, Looierij en Stoombootkade, maar ook langs de Grote Oever en de Grote Akkerstraat gerealiseerd, eveneens met de achterliggende gedachte om door middel van

topgevels en zadeldaken deze projecten een kleinschaliger uitdrukking te geven. Vanwege het gebrek aan voordeuren aan de straat – de woningen worden vaak vanaf de achterkant ontsloten – en de sobere architectuur is het herstel van de historische binnenstad met deze projecten maar matig van de grond gekomen.

De verkeersbinnenring werd uiteindelijk toch afgemaakt. Het laatste tracé Marktstraat, Vledderstraat – Noteboomstraat – Eendrachtstraat was in 1987 gereed, maar niet alle eerder gedachte koppelingen met de omringende woonbuurten werden gerealiseerd, zoals de gedachte koppeling van de Brouwersstraat naar de Oude Boazstraat of van de Kromme Elleboog naar de Catharinastraat. In vervolg op deze ontwikkelingen in de jaren tachtig werden in de jaren negentig en de eerste tien jaar van de 21^e eeuw met name op Het Vledder plannen gemaakt voor herinrichting en nieuwbouw. In de binnenstad zelf werden met name aan de Kromme Elleboog, de Grote Oever en de Eendrachtstraat/ Kruisstraat plannen gemaakt en soms gerealiseerd die qua bebouwingstypologie in het verlengde lagen van de eerder tijdens de jaren zestig tot en met tachtig gerealiseerde plannen.

2

Cultuurhistorische waarden algemeen

Wijken, buurten en structuren

- 1 De eigen historische identiteit van de verschillende wijken, buurten en afzonderlijke stedelijke ruimten of ruimtelijke constellaties binnen de wijken en buurten van het beschermd stadsgezicht binnenstad en Centrumschil, en hun specifieke historisch-stedenbouwkundige opzet, karakteristieke historische bebouwingstypologieën en historisch-architectonische verschijningsvorm, zoals grotendeels tot stand gekomen in de pre-industriële en vroeg-industriële periode en in het Interbellum¹. De stedenbouwkundige ingrepen van ná deze perioden vormen niet de kern van de cultuurhistorische waarden van het beschermd stadsgezicht van binnenstad en Centrumschil, maar kunnen afzonderlijk als cultuurhistorisch waardevol worden aangemerkt.
De Zeeheldenbuurt-west is een uitzondering op deze periodisering: deze is in de vroeg-naoorlogse periode tot stand gekomen en ontleent zijn kernkarakteristieken aan het Wederopbouwmodernisme.
- 2 De in de huidige stadsplattegrond en verkavelingen herkenbare restanten van prestedelijke wegen, lanen, waterlopen en kavelgrenzen.
- 3 De stedelijke waterlopen – grachten, kanalen, insteekhavens – uit het pre-industriële en industriële tijdvak die een grote cultuurhistorische en ruimtelijke waarde vertegenwoordigen, omdat zij intensief verbonden zijn met de ontstaansgeschiedenis en historische bestaansredenen van Meppel en omdat zij door de geschiedenis heen het stadsbeeld in hoge mate hebben bepaald. Ook vertegenwoordigen zij een belangrijke episode uit de geschiedenis van de ontginning en kolonisatie van zuid-Drenthe.
Met name de combinatie van historisch water met de aangrenzende bebouwing uit de pre-industriële en industriële periode en de aan het water gebonden objecten als historische sluisen, bruggen en kades vertegenwoordigen een grote waarde. Dat geldt ook voor de uitzichten en zichtlijnen over het water heen op de historische stad en op specifieke objecten als molens en kerktorens. De nog gave ruimtelijke constellatie van Sluisgracht, Stoombootkade, Zuideindigersloot, Mallegatsluis en Bleekerseiland heeft met zijn ruimtelijke opbouw, zijn zichtlijnen op historische objecten en zijn uiterlijke verschijningsvorm uitzonderlijke cultuurhistorische en ruimtelijke kwaliteiten.

Drie tijdschillen

- 4 Bovenstaande verschillende identiteiten van wijken en buurten drukken zich uit in drie goed herkenbare tijdschillen: de historische binnenstad (tot ca. 1870), de vroeg-industriële periode (ca. 1870 - 1914) en het Interbellum (1918 – 1940). Elke tijdschil heeft een eigen, karakteristiek stedenbouwkundig en architectonisch karakter, een eigen historische identiteit en ruimtelijke coherentie.
Voor de Zeeheldenbuurt-west geldt dat het karakter, de identiteit en ruimtelijke coherentie horen bij het Wederopbouwmodernisme.

¹ De Industriële periode valt tussen ca. 1870 (begin industrieel tijdvak in Nederland) en 1940, het eind van het Interbellum. In deze beschrijving wordt dit tijdvak onderverdeeld in de *vroeg-industriële periode* (ca. 1870 – 1914) en het *Interbellum* (1918 – 1940). Dit omdat beide tijdvakken zich stedenbouwkundig en architectonisch aanmerkelijk onderscheiden. Niettemin kan de aanduiding Industriële periode voor het hele tijdvak in bepaalde tekstgedeelten worden gebruikt wanneer dit opportuun is.

- 5 Ondanks het onderscheidend karakter van de tijdschillen vormen zij gezamenlijk één herkenbaar vooroorlogs stedenbouwkundig en architectonisch geheel met een herkenbare historische identiteit, een in doorsnee hoge ruimtelijke kwaliteit en ruimtelijke coherentie, op die locaties waar de stedenbouwkundige opzet, de historische bebouwingstypologie en architectonische verschijningsvorm coherent bewaard zijn gebleven. De naadloze wijze waarop de buurten uit dezelfde tijdschil en uit verschillende tijdschillen – zonder ruimtelijke breuken – met elkaar verbonden zijn heeft eveneens een grote cultuurhistorische en ruimtelijke waarde. Voor de Zeeheldenbuurt-west geldt dat deze het gevolg zijn van afwijkende ruimtelijke principes ten opzichte van de andere buurten en deze buurt derhalve een uitzonderingspositie inneemt in het geheel.

- 6 De historische binnenstad wordt gevormd door de pre-industriële – en in de industriële periode verdichte – historische kern van Meppel, als enige stad van de provincie Drenthe van stedelijke omvang tegen het eind van de pre-industriële periode met stedelijke handels-, industriële en transportfuncties en met een bijbehorende stedelijke structuur. Het voor Drenthe uitzonderlijke karakter van een haven- en grachtenstad, in combinatie met een meer onregelmatige structuur die gebaseerd is op de landschappelijke onderlegger waarlangs aaneengegroeide lintbebouwing is ontstaan, is een zeldzaam en waardevol gegeven.

- 7 De wijken en buurten uit de vroeg-industriële periode (Voorstraat-Woldstraat, Koninginnebuurt, Weerdstraat, inclusief de buiten deze beschrijving vallende Zuideinde- Stationsstraat-Wilhelminapark) vertegenwoordigen het industriële tijdperk, tijdens welke de stad zijn sterkste groei tot dan toe kende en tijdens welke periode de stad intensief industrialiseerde. Deels bouwde de stad in deze periode voort op eeuwenoude ruimtelijke principes en vormgeving, deels werden nieuwe principes geïntroduceerd. De stad breidde uit voornamelijk op grond van private initiatieven, met lintbebouwing, gesloten straatwanden en gesloten bouwblokken, met geschakelde individuele woonhuizen en panden. Dit sloot aan op een lange traditie, net als de architectuurtaal. Tegelijkertijd zagen nieuwe ruimtelijke figuren en bouwtypologieën het licht, als vrijstaande villabebouwing, grootschalige fabrieken temidden van woonhuisbebouwing en destijds moderne typologieën voor school- en gerechtsgebouwen, postkantoren of winkelpanden. Deze nog altijd herkenbare coëxistentie van traditie en vernieuwing is een kernwaarde van deze periode.

- 8 De woonbuurten uit het Interbellum (Indische buurt-west, Oud-Indische buurt, Prinses Beatrixplantsoen, delen van Weerdstraat), die in hun meer geplande en ontworpen opzet en woningrijen van geschakelde eengezinswoningen of twee-onder-een-kappers zowel het begin van de Nederlandse strak geordende en figuratieve planningstraditie op de schaal van Meppel laten zien, als dat zij - behoudens de rijkere middenstandsbuurten – het begin van de sociale woningbouw door woningbouwverenigingen tonen. In deze buurten is tevens het begin-20e- eeuwse gedachtegoed van de tuinstad voor het eerst zichtbaar, met name door de meer ontspannen en groene opzet, waar de (semi) gesloten bouwblokken op de hoeken onbebouwd worden gelaten, en plantsoenen op pleinachtige ruimten maar ook voortuinen worden geïntroduceerd. Het consequent toepassen van prominente kappen draagt sterk bij aan dit typische Interbellum-tuinstadkarakter.

Voor de karakteristieken van de Wederopbouwwijk Zeeheldenbuurt-west, zie onder de gebiedsbeschrijving 3.7

Drie ruimtelijke basisprincipes

De volgende drie basisprincipes zijn essentieel voor het beschermd stadsgezicht:

9 (Semi-)gesloten stedenbouw

Het basis-stedenbouwkundig model voor het hele gebied is die van 'gesloten stedenbouw', waarbij gebouwen aaneensluitend zijn gebouwd, of met smalle tussenruimtes, in een doorgaande straatwand, die doorgaans wordt gespiegeld in een tegenoverliggende straatwand van ongeveer gelijke proporties. Deze straatwanden gaan de hoek om en worden in aansluitende stedelijke ruimten doorgezet. Zo ontstaan min of meer gesloten bouwblokken met binnengebieden die sterk zijn afgezonderd van de openbare ruimten. De openbare ruimten – straten, stegen, pleinen, grachten – hebben een min of meer besloten karakter, zijn helder begrensd en bieden alleen bij kruisingen of zijstraten een blik naar het achterliggend weefsel.

Dit model is in Meppel echter op veel locaties niet in zuivere vorm uitgevoerd, in geen van de drie periodes. In de historische binnenstad zijn meerdere bouwblokken aan een of meer kanten nooit helemaal volgebouwd geraakt, of is de achterkant van de bebouwing aan de tegenoverliggende zijde van het bouwblok zichtbaar. In de vroeg-industriële stad worden veel panden van elkaar gescheiden door privéstegen of zijn hoeken met tuinmuren dichtgezet, een middel dat ook in het Interbellum gebruikelijk werd. Voor twee-onder-een-kappers en villa's uit de vroeg-industriële periode en het Interbellum geldt dat deze zijn geschakeld in semi-gesloten bouwblokken, met stelselmatig grotere tussenruimten tussen de panden, waarmee beperkt zicht op de binnenterreinen mogelijk is. Desondanks is de basisvorm nog wel herleidbaar tot het gesloten bouwblok met een alzijdige omsluiting van binnenterreinen door bebouwing en een scherpe scheiding tussen private binnenterreinen en openbare ruimtes.

10 Hoogte en silhouet

De betrekkelijk lage en voor Meppel binnenstad en Centrumschil typerende hoogtematen van de bebouwing variërend van één of twee, en bij uitzondering drie lagen plus kap, waarbij enkele gebouwen met een industriële of gemeenschapsfunctie uitsteken boven de woonbebouwing. De historische volume-opbouw van panden uit de pre-industriële en industriële periode, waarbij gebouwen grotendeels worden afgedekt met een kap, en waarbij de optelling van talloze kappen aan binnenstad en Centrumschil een verfijnd silhouet geeft, is cultuurhistorisch van grote waarde. Dit geldt ook voor de kerktorens, molens en andere gezichtsbepalende historische gebouwen die hier met een bijzonder of smal toelopend silhouet bovenuit steken. In de historische binnenstad is daarbij de telkens wisselende hoogtes van aangrenzende panden een kernkarakteristiek.

11 Kleinschaligheid

De kleinschalige maatvoering van de pre-industriële en industriële woonbebouwing, niet alleen in de hoogte, maar ook in de breedte, met name in de historische binnenstad en de buurten voorafgaand aan het Interbellum, waarbij de panden elk voor zich voornamelijk zijn gebouwd voor één huishouden, elk individueel ontsloten vanaf de straat. Deze individualiteit in combinatie met gemengde functies binnen en tussen panden (wonen, winkels, bedrijven, opslag) is een cultuurhistorische en ruimtelijke kernwaarde van buurten en stadsdelen uit de pre-industriële en industriële periode van voor het Interbellum, met uitzondering van de meer monofunctionele villa- en middenstandswijken.

De volkswoningbouw uit het interbellum is niet zozeer kleinschalig in de lengterichting – woningen zijn vaak in rijen geschakeld onder een langskap – maar wel in de hoogte, welke sterk overeenkomt met die van de bebouwing uit de andere twee periodes.

Voor de basisprincipes van de Wederopbouwwijk Zeeheldenbuurt-west, zie onder de gebiedsbeschrijving 3.7.

3

Cultuurhistorische waarden deelgebieden

3.1 Historische binnenstad

Cultuurhistorische waarden: hoofdlijnen

Algemene cultuurhistorische waarden: Top

Dat wil zeggen dat de historisch-maatschappelijke, historisch-stedenbouwkundige en historisch architectonische waarden hoog zijn. Ook de zeldzaamheidswaarde is hoog. Daarentegen kan niet gesteld worden dat het gebied gaaf is. Er hebben in de Wederopbouwperiode en na 1965 op verschillende locaties aanzienlijke doorbraken, dempingen, wijzigingen van de plattegrond en vernieuwingen van het bouwbestand plaatsgevonden die niet of nauwelijks een relatie hebben met de in de binnenstad tijdens de voorafgaande periodes geldende vormgevingsprincipes. Ondanks de vele naoorlogse saneringslocaties is de rijke geschiedenis nog goed herkenbaar op diverse locaties.

Historisch-maatschappelijke waarden: Top

De historische binnenstad is de kern en het oudste historische gedeelte van de gemeente, dat zijn oorsprong heeft in de Middeleeuwen en zich in een geleidelijk proces heeft ontwikkeld als handelsstad in de pre-industriële en industriële fase. Het is daarmee de enige historische stad in Drenthe uit de pre-industriële periode, de kleine vesting Coevorden buiten beschouwing gelaten. Zij is de ontstaansbron van Meppel, vormde drie eeuwen lang tot aan het eind van de 19^e eeuw het enige stadsgebied van deze handelsstad, en was daarmee het toneel van alle stedelijke activiteiten en de meeste historische gebeurtenissen van de stad. Het is nog altijd de identiteitsdrager bij uitstek van de gemeente Meppel.

Hierbij wordt aangetekend dat:

- het nog resterend weefsel uit de pre-industriële en industriële fase hierin een zwaarwegend aandeel heeft
- de op de naoorlogse saneringslocaties aangelegde structuren en gerealiseerde bebouwing doorgaans een cultuurhistorische basiswaardering hebben, omdat deze een eigen ruimtelijk systeem over de binnenstad hebben gelegd, waarbij doorgaans de verbinding met het historische weefsel niet of gebrekkig tot stand is gekomen, de ruimtelijke samenhang van het eeuwenoude weefsel daarmee is verstoord en de ruimtelijke kwaliteiten van de binnenstad zijn aangetast.

Historisch-stedenbouwkundige waarden: Top

De historisch-stedenbouwkundige structuur op de locaties waar deze bewaard is gebleven heeft doorgaans een hoge ruimtelijke kwaliteit en uit de ruimtelijke constellatie is de wordingsgeschiedenis van Meppel nog goed afleesbaar. Bovendien is voor wat betreft het pre-industriële weefsel dat bewaard is gebleven in de regel sprake van een hoge stedenbouwkundige en architectonische samenhang. De specificiteit en uniciteit van het historisch-stedelijk weefsel van de historische binnenstad is hoog.

De op de saneringslocaties gerealiseerde gebouwcomplexen en openbare ruimten zijn hiervan sterk afwijkend en hebben een historisch-stedenbouwkundige basiskwaliteit.

Historisch-architectonische waarden: Top

Dit voor wat betreft het resterend historisch bouwbestand. Voor wat betreft de saneringslocaties zijn de historisch-architectonische waarden gemiddeld of laag.

Gaafheid: gemiddeld

Zeldzaamheidswaarde: Top

Het pre-industrieel weefsel hier is zeldzaam, gezien de sterke ontwikkeling en groei die Meppel in de 19de en 20ste eeuw heeft doorgemaakt, waardoor het historisch stadsweefsel nog maar een klein gedeelte uitmaakt van de totale gebouwde omgeving. Daarbij is de binnenstad van Meppel in de Drentse context zeldzaam omdat het binnen de provincie de enige echte pre-industriële handelsstad was, met een stedelijke omvang en stedelijke structuur en aanzien.

Cultuurhistorische waarden: aspecten en locaties

Stedenbouwkundige typologie, situering en landschap

- 1 De historische – atypische en voor Meppel unieke- stadsplattegrond met zijn onregelmatigheden en zijn kruising tussen de typologie van een historische stad uit de pre-industriële en industriële periode met dorpse restanten uit de prestedelijke fase is een kernwaarde.
- 2 Het stedelijke water – grachten, kanalen, insteekhavens – uit de pre-industriële en het Industriële tijdvak vormen een hoge cultuurhistorische waarde, omdat zij intensief verbonden zijn met de ontstaansgeschiedenis en historische bestaansredenen van Meppel en omdat zij door de geschiedenis heen het stadsbeeld in hoge mate hebben bepaald. Met name de combinatie van historische water met de aan het water gebonden objecten als sluizen, bruggen, kades, maar ook de uitzichten over het water heen op aangrenzende historische bebouwing en delen van de historische stad vertegenwoordigen een grote cultuurhistorische waarde.

Stadsplattegrond & stedenbouw

- 3 Het stelsel van straten, grachten, stegen en gangen (privéstegen), uit het pre-industriële en industriële tijdperk, dat de sanering en stadsvernieuwing uit de tweede helft van de 20e eeuw heeft overleefd, inclusief de locatiespecifieke historische profielen en rooilijnen, de ruimtelijke beslotenheid in combinatie met de kleine maatvoering van de bebouwing, indien bewaard gebleven.
- 4 De herkenbaarheid van de historische hoofdwegen en hoofdstraten uit de pre-industriële periode – Hoofdstraat-Zuideinde, Molenstraat, Kruisstraat, Touwstraat, Grote Kerkstraat-Prinsenplein-Prinsengracht – in hun beloop, profiel, het doorlopende karakter van hun rooilijnen en gevelwanden en hun stedelijk karakter van de bebouwing uit het pre-industriële en industriële tijdvak.
- 5 De vele gangen tussen de individuele bebouwing in, als typisch voor de historische binnenstad van Meppel.

- 6 De historische hoogte van de bebouwing in de binnenstad van één tot twee, en hooguit drie lagen plus kap, met zijn naar boven toe spits lopende gebouwbeëindigingen als beeldbepalend voor het silhouet van de stad. De kappen als gebouwbeëindiging zijn in dit opzicht niet alleen een architectonisch element, maar vormen tevens een stedenbouwkundige kernkarakteristiek van dit stadstype.
- 7 Het gegeven dat de Grote Kerk, molen De Vlijt en molen De Weert nog altijd de hoogtepunten en blikvangers zijn van het silhouet van de binnenstad.
- 8 Het ensemble van Grote Kerk en Kerkplein, met zijn typische en onregelmatige hoofdvorm, de vier kleine, onregelmatige bouwblokken die op en aan het Kerkplein staan en de zichtbare restanten van de achtergevels die eens aan het Kerkhofsdiep hebben gestaan. Als oudste kerkhof van Meppel heeft deze ruimte rondom de kerk een grote tijddiepte.
- 9 De historische pleinruimtes van de Wheem (voormalige Grote Markt) en Groenmarkt en de historische herkenbaarheid ervan, in relatie tot hun vorm, hun profielen, de onbebouwdheid van de pleinruimtes zelf, de hoogtes en rooilijnen van de wanden van de pleinen, voor zover nog herkenbaar.
- 10 Het specifieke karakter van die straatwanden die voor de demping van de grachten of voor de sanering in de tweede helft van de 20^e eeuw de achterkant vormden van de hoofdbebouwing in de achterliggende straat of gracht en waaraan dat principe nu nog herkenbaar is.
- 11 Het vrije zicht op de achterkant van bebouwingsstroken van de bebouwing aan de daarachterliggende hoofdstraat, indien dit een historische situatie is, inclusief de invulling van deze achterkanten met aan het hoofdgebouw of de bebouwing aan de hoofdstraat ondergeschikte bebouwing.
- 12 Locatiespecifieke kavels, kavelbreedtes en kavelgrenzen, voor zover zij teruggrijpen op de prestedelijke fase en pre-industriële fase.
- 13 De globale verschillen in parcellering, gekoppeld aan de rangorde van de aangrenzende openbare ruimte binnen het totale historisch-stedelijk weefsel.
- 14 De onbebouwde privé-erven en tuinen aan de achterzijde van de bebouwing en binnenkant van de bouwblokken waar deze bewaard zijn gebleven, als getuigenis van dit type historische stedenbouw, met zijn strikte scheiding tussen stenige openbare ruimte en groene privéruimtes en tuinen aan de achterzijde in het verlengde van de bebouwde kavel.
- 15 Het knooppunt van de wateren van de Sluisgracht, de Stoombootgracht en Zuideindigersloot in combinatie met de onbebouwde ruimte van het Bleekerseiland (voormalig bleekveld) en de beeldbepalende bebouwing uit de pre-industriële en industriële periode die deze gehele ruimte domineert, als de meest beeldbepalende historisch-ruimtelijke configuratie van Binnenstad en Centrumschil. Molen De Vlijt en de pakhuizen aan het Zuideindigerpad spelen een bijzondere rol in deze constellatie. Deze locatie met insteekhaven, het restant van de Aa, Meppeler sluis, pakhuizen, molen, kades en een historisch bleekveld geeft een zeldzame inkijk in de ruimtelijke opzet en kwaliteiten van Meppel in de pre-industriële en industriële periode.

- 16 Het schiereiland van het Bleekerseiland, tussen de Sluisgracht, de straat Bleekerseiland en de Stoombootkade, als een zeldzaam intact restant van een historisch bleekveld, tegen de stadsrand aan en nog altijd onbebouwd: op Nederlandse schaal is dit uiterst zeldzaam. De historische bebouwingsrand langs de straat Bleekerseiland is inclusief de rooilijnverspringingen al op de kaart van 1832 te vinden en van hoge cultuurhistorische waarde.
- 17 De Sluisgracht, als laatste, niet gedempte restant van de Olde Aa, de historische levensader van Meppel, die via de Meppelersluis uitliep in het Meppelerdiep.
- 18 Het Mallegat, als 17^e - eeuws kanaal, om de waterstanden buiten Meppel te reguleren
- 19 De Stoombootkade als haven uit het Industriële tijdperk van Meppel, aangelegd ten behoeve van de grotere stoomschepen van de Drentsche Stoomboot Maatschappij.
- 20 Het bijzondere punt van samenkost van drie grachten bij de Keizersgracht, de Gasgracht en de Prinsengracht met de twee ophaalbruggen en de lange doorzichten over het water naar de binnenstad. Het karakter van de omliggende bebouwing uit de pre-industriële en industriële periode speelt eveneens een grote rol in de cultuurhistorische waarde van deze locatie.
- 21 De waterloop van de Zuideindigervaart/Oude Hoogeveensevaart (Herengracht-Keizersgracht-Zuideindigerpad-Galmanspad) als 17^e - eeuwse gegraven waterloop, halverwege de 19^e eeuw verbreed tot vaart. Twee eeuwen lang is dit de zuidelijke stadsgrens geweest.
- 22 De Herengracht-Keizersgracht, als tweezijdige symmetrische gracht, uit het midden van de 19^e eeuw, inclusief het betrekkelijk gave stedenbouwkundig en architectonische beeld uit de pre-industriële en industriële periode.
- 23 De zichtlijnen op de Grote Kerk vanaf de Stoombootkade, de Meester Harm Smeengekade, de Sluisgracht, de Grote Kerkstraat en de Wheem en de Kleine Oever, waarbij de historische bebouwing en het historisch daklandschap in de verschillende zichtlijnen sterk bijdragen aan de cultuurhistorische waarde van het totaalbeeld.
- 24 De zichtlijnen op molen De Vliet achter de bebouwing van de Sluisgracht, vanaf het Galmanspad, de Stoombootkade, Bleekerseiland, Sluisgracht, Brouwersstraat, Meester Harm Smeengekade, Zuideindigerpad, Kastanjelaan, waarbij de historische bebouwing en het historisch daklandschap in de verschillende zichtlijnen sterk bijdragen aan de cultuurhistorische waarde van het totaalbeeld.

Bebouwing en architectuur

- 25 De resterende historische bebouwing uit het pre-industriële en industriële tijdperk als essentieel en beeldbepalend voor het historische stadstype.
- 26 Het individuele huis/pand als basis-bouwsteen van de pre-industriële en industriële stad
- 27 De plaatsing van de panden op de kavel, met de korte gevel naar de straat en de kap dwars op de straat, als essentieel onderdeel van de wijze waarop de historische bebouwing zich in Meppel op de straat oriënteerde.
- 28 Het ontsluitingsprincipe van de panden met elk een eigen voordeur aan de straat
- 29 De hoge(re) begane grondverdieping wanneer panden hoger zijn dan één laag plus kap

- 30 De onderverdeling van de gevel hoger dan twee lagen plus kap in een apart vormgegeven plint (begane grondlaag), een middenstuk en een gevelbeëindiging. Bij gebouwen lager dan twee lagen plus kap is de plint doorgaans niet expliciet afwijkend vormgegeven, tenzij er sprake is van winkelpuien.
- 31 De kappen als gebouwafsluiting en als afzonderlijke stedenbouwkundige laag, waar de gebouwen zich van elkaar los maken en zich individueel van elkaar onderscheiden op het niveau van het daklandschap. De kap is in deze betekenis een volume uit één stuk, over de volle lengte-breedte van het gebouw en met een strakke en gesloten contour. De hieruit resulterende grote mate van spitsheid en verfijning van bouwvolumes op het niveau van het daklandschap is een cultuurhistorische kernwaarde van dit stadstype.
- 32 De wijze waarop het principe van de kap als afsluiting van het volume architectonisch wordt benadrukt in een architectonische accentuering van de geveltop door toepassing van eigen architectuurelementen en/of een andere indeling van de geveltop ten opzichte van de onderliggende laag. Zonder geveltop wordt de overgang tussen kap en onderbouw benadrukt door een expliciet ontworpen gevelbeëindiging als een kroonlijst.
- 33 De variatie tussen panden in een gevelwand, in hoogte, breedte, gevelafsluiting, vormgeving, hoogte en plaatsing van de vensters, materialisering, kleur en ornamentiek, als gevolg van hun individuele ontstaansgeschiedenis.
- 34 De betrekkelijke geringe mate waarin gebouwen op deze aspecten van elkaar afwijken, waardoor, ondanks de individualiteit van de bouweenheden, toch een sterke mate van stedenbouwkundige en architectonische samenhang ontstaat en gebouwen opgaan in hun context. De overeenkomende materialisering en kleurstellingen dragen ook sterk bij aan deze samenhang.
- 35 Het materiaal- en kleurgebruik van de gevels, als bepalend voor de cultuurhistorische identiteit van de binnenstad, die hiermee goed te herleiden is tot de regionale bouwtraditie in het pre-industriële en industriële tijdperk. Het architectuurbeeld gevormd door het bruinrode, schone metselwerk als achtergrond voor de witte accenten van de decoratieve elementen, de (dak)lijsten en het raamhout, bepaalt grotendeels de verschijningsvorm van de historische binnenstad.
- 36 De bijzondere bebouwing met een gemeenschapsfunctie als voornamer en hoger dan de standaard woon- en bedrijfsbebouwing, maar met sterk gelijkende vormgevingsprincipes en overeenkomend materiaal- en kleurgebruik.
- 37 De grote mate van representativiteit van de architectuur naar de openbare ruimte toe, die voornamelijk steunt op goed waarneembaar reliëf in de gevel, op een grote mate van verfijning van de architectuur en op de systematische toepassing van expliciet vormgegeven gevelelementen, die in meerdere stappen verschalen van groot naar heel klein schaalniveau. De verfijnde indeling van de vensters door middel van raam- en kozijnhout is een essentieel onderdeel van dit laatste architectuurprincipe. Ook de verfijnd vormgegeven voordeuren / entreepartijen dragen bij aan deze representativiteit.
- 38 De specifieke open-dichtverhouding van de gevels, waarbij de gevelopeningen bijzonder riant zijn, sterk verticaal zijn vormgegeven en vaak in hoogte en maatvoering op bovenliggende verdiepingen licht verschillen van die van de lagere bouwlagen.

- 39 De historische onderpuien en winkelpuien, als een essentieel-historische laag uit de Industriële periode, waarin Meppel zich krachtig ontwikkelde als een stad met een regionale verzorgingsfunctie en de winkel met expliciet ontworpen winkelfront als destijds nieuw fenomeen het straatbeeld en de begane grondlaag van gevelwanden sterk ging bepalen. De verschijningsvorm van de architectuur werd door de winkelpuien in hoge mate rijk en verfijnd, als gevolg van het expliciete ontwerp van de puien, het complexe spel van het reliëf en de hoge standaard van decoratie en afwerking.
- 40 Pakhuizen verspreid over stad, als herinnering aan de bedrijvigheid van Meppel in het industriële tijdperk.

Openbare ruimte

- 41 Privéstoepen inclusief stoeppalen en stoeplaten, als traditionele overgangszones tussen gebouw en openbare ruimte, waar deze bewaard zijn gebleven
- 42 Bruggen uit het industriële en pre-industriële tijdperk, inclusief bijbehorend historisch hekwerk en lantaarnpalen.
- 43 Historische kades en kadewanden
- 44 De bomen op het Kerkplein.

3.2 Voorstraat-Woldstraat

Cultuurhistorische waarden: hoofdlijnen

Algemene cultuurhistorische waarden: hoog

Dat wil zeggen dat maatschappelijk-historische waarden hoog zijn, de historisch- stedenbouwkundige waarden gemiddeld tot hoog, de historische architectonische waarden gemiddeld tot hoog en de zeldzaamheidswaarde hoog (op gemeentelijk niveau). De gaafheid is gemiddeld.

Historische maatschappelijke waarde: hoog

Het buurtje kan gerekend worden tot de oudste uitleggebieden van Meppel uit het industriële tijdperk, dus eind 19de - begin 20ste eeuw, waar ook de Koninginnebuurt en de Weerdstraat/Boazstraat toe behoren. De ruimtelijke opzet van de buurt representeert een uitbreidingswijk voor arbeiders en de kleine middenstand uit het begin van de 20ste eeuw.

Het betreft hier bovendien een buurt die langs een historisch uitvalslint is ontwikkeld, die niet alleen als weg en belangrijke rol heeft gespeeld in de geschiedenis van Meppel, maar waarvan dit deel ook decennialang als regionale veemarkt heeft gediend, voordat het vee naar de hallen aan de Marktstraat werd verplaatst. De breedte van de Woldstraat getuigt hier nog van.

Voor de Voorstraat en de Lombokstraat zijn nog zeer intact en coherent, de Woldstraat is langs de noordwand nog coherent, maar langs de zuidwand enigszins aangetast. De Javastraat is verbrokken en onsamenhangend.

Historisch-stedenbouwkundige waarden: gemiddeld tot hoog

De Woldstraat wordt gekenmerkt door een riant profiel en sterk representatieve bebouwing uit het begin van de 20^e eeuw, maar de stedenbouwkundige structuur is op enkele locaties aangetast door sloop-nieuwbouw rondom de Borneostraat, maar vooral door de sloop van de bebouwingsstrook in het noorden van de Woldstraat en de sloop van bebouwingswanden voor grootschaliger nieuwbouw, eveneens langs de Woldstraat. De stedenbouwkundige waarden van de Voorstraat en Lombokstraat zijn gemiddeld, vanwege het krappe profiel, zeker vergeleken met vergelijkbare straten als de Wilhelmina-, Emma- en Weerdstraat, maar door de aaneenschakeling van topgevels die voldoende tussenruimte openlaten voor lichttoetreding, in combinatie met de geringe hoogte van de bebouwing is de straat niettemin licht en ruimtelijk.

Historisch-architectonische waarden: gemiddeld tot hoog

In deze buurt bevinden zich meerdere architectonisch onderscheidende woningen en sociale woningbouwprojecten die een fraai voorbeeld zijn van de architectonische expressie van woningbouw voor de arbeiders en kleinere middenstand in Meppel, uit eind 19de- begin van de 20ste eeuw. Ook zijn hier nog voorbeelden te vinden van pre-industriële architectuur, die verbonden is aan de historische binnenstad van Meppel. In de Voorstraat en Lombokstraat zijn de historisch-architectonische waarden gemiddeld, omdat de architectuur vergeleken met verwante architectuur uit dezelfde periode in de Wilhelminastraat, Emmastraat en Weerdstraat van iets eenvoudiger signatuur is en minder gaaf bewaard is gebleven. Het geheel geeft nog wel een goed beeld van kleine middenstandswoningen uit het eind van de 19de- begin 20ste eeuw.

Gaafheid: gemiddeld tot hoog

De bebouwing is in hoofdvorm en architectonische uitdrukking nog betrekkelijk gaaf. De winkelpuien zijn grotendeels aangetast en niet meer oorspronkelijk waardoor de begane grondlaag een lage architectonische kwaliteit heeft.

Zeldzaamheidswaarde: hoog (gemeentelijk niveau)

Met name de Woldstraat met zijn zeer brede profiel, bomenrijen en karakteristieke bebouwing van veel twee-aan-twee gekoppelde panden is zeldzaam op gemeentelijk niveau.

Cultuurhistorische waarden: aspecten en locaties

Stedenbouwhistorische typologie, situering en landschap

- 1 De hoofdkarakteristiek van een uitbreidingsbuurt uit het eind van de 19e, begin 20e eeuw, op particulier initiatief ontwikkeld, met weinig overheidssturing, de grote lijnen van het voormalige agrarische of prestedelijke landschap volgend en ingevuld met particuliere, smalle en lage woonhuizen voor telkens één huishouden, maar dicht aansluitend bij de eeuwenoude stedenbouwkundige en architectonische principes van de pre-industriële stad en hier één doorlopend weefsel mee vormend.

Stadsplattegrond & stedenbouw

- 2 Het basis stedenbouwkundig patroon van lange, rechte straten, met strakke voorgevelrooilijnen, met aan beide zijden een aaneenschakeling van particuliere panden met de korte zijde naar de straat, elk individueel ontsloten vanaf de straat, met achterliggende bebouwing gesloten bouwblokken vormend.
- 3 De vele privégangen naar het achtererf, die de verschillende bouweenheden van elkaar scheiden
- 4 Het kenmerkende stedenbouwkundige verschil tussen de Voorstraat, Lombokstraat en Javastraat enerzijds en de Woldstraat anderzijds, een afspiegeling van de twee verschillende sociaal-economische doelgroepen waar deze buurt voor gebouwd is: arbeiders en kleine middenstand in de eerste drie straten en (gegoede) middenstand in de Woldstraat.
- 5 De wijze waarop deze verschillen zich stedenbouwkundig hebben vertaald in een zeer smal profiel voor de Voorstraat en Lombokstraat, het ontbreken van stoepen en voortuinen, en bebouwing die grotendeels één ontwikkeling met één architectuurschema representeert, tegenover de Woldstraat die aanzienlijk breder is, met bebouwing die iets breder en rijker is uitgevoerd, meer variatie kent en is voorzien van kleine voortuinen.
- 6 De opmerkelijk gelijkaardige hoogte van de bebouwing aan de Woldstraat en de Voorstraat-Lombokstraat-Javastraat van één laag hoog plus kap en de grotendeels gelijke maatvoering van de bouweenheden, welke beide aspecten een grote stedenbouwkundige samenhang en gelijkaardig ritme verlenen aan deze straten

- 7 De onbebouwde delen van privé-erven en tuinen aan de achterzijde van de bebouwing en binnenkant van de bouwblokken waar deze nog bewaard zijn gebleven, als getuigenis van dit type historische stedenbouw, met zijn strikte scheiding tussen stenige openbare ruimte en groene privéruimtes en tuinen aan de achterzijde in het verlengde van de bebouwde kavel.
- 8 De Woldstraat: de plaatsing van bebouwing aan de straat met ondiepe voortuinen. De identieke voorgevelrooilijn en voortuingrens per sectie.

Bebouwing en architectuur

- 9 De historische bebouwing uit het industriële tijdperk als essentieel en beeldbepalend voor de historisch-stedenbouwkundige typologie van deze buurt.
- 10 De typologie van de bebouwing, grotendeels uitgevoerd als individuele woningen voor één huishouden onder een individuele dwarskap met topgevel, met elk een eigen voordeur aan de straat, zoals in de historische binnenstad, maar in deze buurt voor een groot deel in eenheden van telkens twee woningen geschakeld en meer in serie gebouwd, met privégangen tussen de bouwkundige eenheden. Dit principe is zowel van toepassing op de Woldstraat als op de Voorstraat en is typerend voor het tijdvak. Woningen met een langskap komen ook voor, zij het niet overheersend, net als geschakelde woningen onder een gezamenlijke mansarde dwarskap en niet-geschakelde, individuele woningen onder een dwarskap. Deze laatste typen alleen in de Woldstraat.
- 11 De kappen als gebouwfsluiting en als afzonderlijke stedenbouwkundige laag, waar de gebouwen zich van elkaar los maken en zich individueel van elkaar onderscheiden op het niveau van het daklandschap. De kap is in deze betekenis een volume uit één stuk, over de volle lengte-breedte van het gebouw en met een strakke en gesloten contour. De hieruit resulterende grote mate van spitsheid en verfijning van bouwvolumes op het niveau van het daklandschap is een cultuurhistorische kernwaarde van dit stadstype.
- 12 De wijze waarop het principe van de kap als afsluiting van het volume architectonisch wordt benadrukt in een architectonische accentuering van de geveltop door toepassing van eigen architectuurelementen of een andere indeling ten opzichte van de onderliggende laag.
- 13 De variatie tussen panden in een gevelwand, in met name hun gevelopzet en specifieke ornamentiek, als gevolg van hun individuele ontstaansgeschiedenis en bewust ingezette variatie.
- 14 De betrekkelijke geringe mate waarin gebouwen op deze aspecten van elkaar afwijken, waardoor, ondanks de individualiteit van de bouweenheden, toch een sterke mate van stedenbouwkundige en architectonische samenhang ontstaat en gebouwen opgaan in hun context. De overeenkomende materialisering en kleurstellingen dragen ook sterk bij aan deze samenhang.
- 15 Het materiaal- en kleurgebruik van de gevels, als bepalend voor de cultuurhistorische identiteit van de wijk, die hiermee goed te herleiden is tot de regionale bouwtraditie in het industriële tijdperk. Het architectuurbeeld gevormd door het bruinrode, schone metselwerk als

achtergrond voor de witte accenten van de decoratieve elementen, de (dak)lijsten en het raamhout, bepaalt grotendeels de verschijningsvorm van de wijk.

- 16 De grote mate van representativiteit van de architectuur naar de openbare ruimte toe, ook bij de eenvoudiger woningen voor de kleine middenstand. Deze representativiteit steunt voornamelijk op goed waarneembaar reliëf in de gevel, op een grote mate van verfijning van de architectuur en op de systematische toepassing van expliciet vormgegeven gevelelementen, die in meerdere stappen verschalen van groot naar heel klein schaalniveau. De verfijnde indeling van de vensters door middel van raam- en kozijnhout is een essentieel onderdeel van dit laatste architectuurprincipe. Ook de verfijnd vormgegeven voordeuren / entreepartijen dragen bij aan deze representativiteit.
- 17 De specifieke open-dichtverhouding van de gevels, waarbij de gevelopeningen bijzonder riant zijn, sterk verticaal zijn vormgegeven en vaak in hoogte en maatvoering op bovenliggende verdiepingen licht verschillen van die van de lagere bouwlagen.
- 18 De Twaalf Apostelen als het eerste project van de Meppeler Bouwvereniging en een bijzonder stijlvolle representant van het ontstaan van de corporatieve sociale woningbouw aan het begin van de 20e eeuw.

Openbare ruimte

- 19 De bomen in de Woldstraat, die een herinnering zijn aan de dichte boomaanplant die in ieder geval gedurende het tijdvak waarin de veemarkt hier gehouden werd, deze ruimte heeft gekenmerkt (oorspronkelijk in het midden van het profiel).

3.3 Koninginnebuurt

Cultuurhistorische waarden: hoofdlijnen

Algemene cultuurhistorische waarden: hoog

De maatschappelijk-historische waarden zijn hoog, de historisch-stedenbouwkundige waarden gemiddeld tot hoog, de historisch-architectonische waarden gemiddeld tot hoog en de zeldzaamheidswaarde hoog (op gemeentelijk en provinciaal niveau). De gaafheid is gemiddeld, omdat er ter plaatse van historische fabriekscomplexen van o.a. Brocades vanaf de jaren '90 van de 20^e eeuw nieuwe woningbouwcomplexen zijn gebouwd die volledig breken met de historische structuur of daar slechts gedeeltelijk op aansluiten. De binnenterreinen tussen de straten in hebben ook een grotendeels moderne signatuur en zijn weinig helder gestructureerd.

Historische maatschappelijke waarde: hoog

De historisch-maatschappelijke waarden zijn hoog omdat de buurt de fase van de uitbreiding van Meppel in het industriële tijdvak met arbeiders- en (kleine) middenstandswijken het beste representeert. Het is ook een van de eerste uitbreidingen van Meppel buiten de historische binnenstad. De buurt heeft tevens een hoge historisch-maatschappelijke waarde omdat de stad hier niet alleen uitbreidde met een grote woonwijk – de grootse tot dan toe – maar als het ware met een uitbreiding van de binnenstad zelf tussen oude stad en station, waar grote publieksfuncties als scholen, een kantongerecht, kerken en een hotel hun plek vonden. Ook vonden - net als in de binnenstad – bedrijven en garages er een vestigingsplek, tussen de woonbebouwing in, en daar soms moeilijk van te onderscheiden. De wijk werd ook een brandpunt van voor de industriële geschiedenis van Meppel en zelfs voor die van Nederland als geheel essentiële bedrijven, zoals Brocades, zuivelfabriek Kingma en rijwielfabriek De Germaan. Deze opmerkelijke menging is nog altijd af te lezen aan de scholen, het kantongerecht en restanten van enkele fabrieksgebouwen en historische garages.

historisch-stedenbouwkundige waarden: hoog

De historisch-stedenbouwkundige waarden bestaan uit het stelsel van lange straten met een zeer helder beloop, rechte rooilijnen en betrekkelijk riante doorsnedeprofielen, in combinatie met de voor Meppel zo kenmerkende aaneenschakeling van kleinschalige en individuele woningen van doorgaans één laag plus kap achter karakteristieke top- en lijstgevels, geschakeld in kleine blokjes met privégangen naar het achtererf. Het is typisch voor de periode van ontstaan en in deze opzet typisch voor Meppel. Met deze opzet ontstaat een afgewogen stedenbouwkundig opzet van lange lijnen en kleinschalige invullingen van de straatwanden. De historische publieke gebouwen als de scholen en het Kantongerecht hebben een veel grotere schaal, maar sluiten goed aan op het stedenbouwkundig hoofdpatroon en zijn hiervan op bescheiden wijze van verbijzonderd, zonder dat de continuïteit van het patroon wordt aangetast. De historische menging van functies en bebouwingstypen met behoud van de stedenbouwkundige coherentie, in combinatie met het sterk samenhangende architectuurbeeld, resulteert in een ensemblekwaliteit met een hoge stedenbouwkundige waarde. Eveneens van hoge stedenbouwkundige waarde is het subtiele verschil in ruimtelijke opzet tussen de drie hoofdstraten: het meer groene karakter van de Emmastraat in verband met de aanwezigheid van voortuinen, het meer historisch-stedelijke karakter van de Wilhelminastraat en het meer institutionele karakter van de Catharinestraat. De naadloze en

vanzelfsprekende aansluiting van deze straten met enerzijds de Heerengracht en anderzijds de Stationsweg is eveneens een belangrijke stedenbouwkundige kwaliteit.

De nieuwbouw vanaf de jaren '80 vormen een aantasting van het geheel, maar bevinden zich grotendeels achter de bebouwing van de lange hoofdstraten.

Historisch-architectonische waarden: hoog

De vooroorlogse architectuur van de Emma-, Wilhelmina-, Catharina- en Julianastraat heeft ondanks de vaak bescheiden signatuur van de woonbebouwing in doorsnee een hoge ontwerp- en afwerkingskwaliteit, en er is een grote verscheidenheid aan gevelontwerpen bij woonhuizen en bij de institutionele gebouwen. In deze buurt bevinden zich meerdere architectonisch onderscheidende woningen en sociale woningbouwprojecten die een fraai voorbeeld zijn van de architectonische expressie van woningbouw voor de arbeiders- en kleinere middenstand in Meppel, uit eind 19de- begin van de 20ste eeuw. In het zuiden van de Emmastraat staan rijk vormgegeven hogere middenstandswoningen uit het begin van de 20^e eeuw, aansluitend op de Stationsstraat. De institutionele gebouwen zijn voornamelijk en met cachet vormgegeven.

Gaafheid: gemiddeld

De stedenbouwkundige opzet en het architectonische beeld van de buurt is voor het merendeel gaaf, maar er zijn meerdere locaties waar de stedenbouwkundige structuur en het architectuurbeeld zijn aangetast. In het verleden zijn de meeste fabrieksgebouwen gesloopt, zoals Brocades, Van der Werf en De Germaan. De historische Parelweg, waar veel historische fabrieksgebouwen aan stonden, is vrijwel geheel gesloopt. Op deze locaties zijn gestapelde appartementgebouwen verrezen en drie lange blokken met weinig individuele rijenwoningen onder een langskap. Deze typologieën sluiten niet aan op de historisch-stedenbouwkundige en historisch-architectonische signatuur van de buurt. Daarentegen zijn de meeste institutionele historische gebouwen nog aanwezig.

Op kleinere schaal zijn meerdere (top)gevels in het gebied in de loop van de jaren aangepast op een wijze die weinig recht doet aan de uitgangspunten van deze architectuur.

Zeldzaamheid: hoog

De zeldzaamheidswaarde van deze buurt is hoog, althans in Drents perspectief: de grote hoeveelheid topgevels is uniek voor Drenthe. Bovendien kan de integratie van wonen, bedrijvigheid en institutionele gebouwen als zeldzaam beschouwd worden. In geen enkele latere uitbreidingswijk van Meppel is een dergelijke binnenstedelijk karakter bereikt.

Cultuurhistorische waarden: aspecten en locaties

Stedenbouwhistorische typologie, situering en landschap

- 1 De hoofdkarakteristiek van een uitbreidingsbuurt uit het eind van de 19e, begin 20e eeuw, op particulier initiatief ontwikkeld, zonder veel overheidssturing, deels de grote lijnen van het voormalige agrarische landschap volgend en ingevuld met particuliere smalle en lage woonhuizen voor telkens één huishouden, maar dicht aansluitend bij de eeuwenoude stedenbouwkundige en architectonische principes van de pre-industriële stad en één doorlopend weefsel vormend met de historische binnenstad.

- 2 De 19e, begin 20e-eeuwse stedelijkheid van de buurt, op bescheiden, kleinsteedse wijze, waarbij een dicht patroon van straten met aaneengeschakelde bebouwing was gemengd met bedrijfsbebouwing, garages en stedelijk-institutionele gebouwen. Deels is dit nog altijd zo.
- 3 De historische en kleinschalige wijze – inclusief beeldtaal - waarop de Koninginnebuurt direct aansluit op het plein voor het station en zowel het plein zelf als de verbindingen door de Koninginnebuurt met de binnenstad nog een 19e-, begin 20e-eeuws karakter uitdragen. Voor stationsomgevingen is dit een zeldzaam ruimtelijk fenomeen geworden en van grote cultuurhistorische waarde.
- 4 De wijze waarop de Koninginnebuurt een ruimtelijke brug vormt tussen enerzijds de historische binnenstad en anderzijds de eind 19e – begin 20ste eeuwse Stationsstraat-Zuideinde-Wilhelminapark, als gevolg van haar ruimtelijke karakteristieken, die in gewijzigde vorm een voortzetting zijn van de historisch-ruimtelijke karakteristieken van de historische binnenstad, en anderzijds overeenkomsten heeft met kernkarakteristieken van het Zuideinde en de Stationsweg.

Stadsplattegrond & stedenbouw

- 5 Het basis-stedenbouwkundig patroon van lange rechte straten, met strakke voorgevelrooilijnen zonder inspringingen, behalve voor institutionele gebouwen, met aan beide zijden een aaneenschakeling van particuliere panden met doorgaans de korte zijde naar de straat, elk individueel ontsloten direct vanaf de straat, zonder voortuinen. De luxere historische bebouwing met voortuinen in het zuiden van de Emmastraat is hier een uitzondering op.
- 6 De bebouwing langs de straten vormt met bebouwing in de achterliggende straten en zijstraten in principe gesloten bouwblokken. Dit traditionele stedenbouwkundige model is in de deze wijk in de historische situatie nooit in zuivere vorm gerealiseerd, o.a. door de vele institutionele en bedrijfsgebouwen die half of helemaal in de binnenterreinen stonden. Later heeft de stadsvernieuwing voortgebouwd op deze niet volledig gesloten bouwblokstructuur.
- 7 De vele privégangen naar het achtererf, die de verschillende bouweenheden van elkaar scheiden.
- 8 Het kenmerkende stedenbouwkundige verschil tussen de Emmastraat, Julianastraat, Wilheminastraat enerzijds en Catharinastraat anderzijds, waarbij de Catharinastraat een over grote gedeelten ongelijk profiel heeft vanwege meerdere hoge en van de rooilijn teruggeplaatste institutionele gebouwen aan één zijde van de straat en het verschil tussen het zuidelijk deel van de Emmastraat en de rest van de buurt.
- 9 De wijze waarop de historische institutionele gebouwen zijn teruggeplaatst van de rooilijn, evenwijdig aan die rooilijn staan en waarbij de oorspronkelijke terreinafscheiding in de vorm van sierhekwerk in de voorgevelrooilijn geplaatst werd van de woonhuisbebouwing.

- 10 De gelijkaardige hoogte van de bebouwing van de historische woonbebouwing in de buurt van één laag hoog plus kap en de grotendeels gelijke maatvoering van de bouweenheden, welke beide aspecten een grote stedenbouwkundige samenhang en gelijkaardig ritme verlenen aan deze straten. De vroeg-20e eeuwse historische bebouwing in het zuidelijk deel van de Emmastraat met zijn ondiepe voortuinen, twee lagen plus kap en chiquere architectuur wijkt van dit schema af.
- 11 De onbebouwde privé-erven en tuinen aan de achterzijde van de bebouwing en binnenkant van de bouwblokken waar deze bewaard zijn gebleven, als getuigenis van dit type historische stedenbouw, met zijn strikte scheiding tussen stenige openbare ruimte en groene privéruimtes en tuinen aan de achterzijde in het verlengde van de bebouwde kavel.

Bebouwing en architectuur

- 12 De historische bebouwing uit het industriële tijdperk als essentieel en beeldbepalend voor de historisch-stedenbouwkundige typologie van deze buurt.
- 13 De typologie van de bebouwing, grotendeels uitgevoerd als individuele woningen voor één huishouden onder een individuele dwarskap met topgevel, met elk een eigen voordeur aan de straat, zoals in de historische binnenstad, maar in deze buurt voor een groot deel in eenheden van twee tot drie geschakelde panden in serie gebouwd met privégangen tussen de bouwkundige eenheden of uitgevoerd als individuele woningen, door gangen van de buurpanden gescheiden. Woningen met een langskap komen ook voor, zij het beperkt. De beeldbepalende, vooroorlogse bebouwing in het zuiden van de Emmastraat wijkt hier van af, omdat deze hoger en luxer is uitgevoerd (westwand) of bestaat uit een sociale projectwoningbouw uit het Interbellum (oostwand).
- 14 De kappen als gebouwafsluiting en als afzonderlijke stedenbouwkundige laag, waar de gebouwen zich van elkaar los maken en zich individueel van elkaar onderscheiden op het niveau van het daklandschap. De kap is in deze betekenis een volume uit één stuk, over de volle lengte-breedte van het gebouw en met een strakke en gesloten contour. De hieruit resulterende grote mate van spitsheid en verfijning van bouwvolumes op het niveau van het daklandschap is een cultuurhistorische kernwaarde van dit stadstype.
- 15 De wijze waarop het principe van de kap als afsluiting van het volume architectonisch wordt benadrukt in een architectonische accentuering van de geveltop door toepassing van eigen architectuurelementen of een andere indeling ten opzichte van de onderliggende laag.
- 16 De variatie tussen panden in een gevelwand, in met name hun gevelopzet en specifieke ornamentiek, als gevolg van hun individuele ontstaansgeschiedenis en bewust ingezette variatie.
- 17 De betrekkelijke geringe mate waarin gebouwen op deze aspecten van elkaar afwijken, waardoor, ondanks de individualiteit van de bouweenheden, toch een sterke mate van stedenbouwkundige en architectonische samenhang ontstaat en gebouwen opgaan in hun context. De overeenkomende materialisering en kleurstellingen dragen ook sterk bij aan deze samenhang.

- 18 Het materiaal- en kleurgebruik van de gevels, als bepalend voor de cultuurhistorische identiteit van de wijk, die hiermee goed te herleiden is tot de regionale bouwtraditie in het industriële tijdperk. Het architectuurbeeld gevormd door het bruinrode, schone metselwerk als achtergrond voor de witte accenten van de decoratieve elementen, de (dak)lijsten en het raamhout, bepaalt grotendeels de verschijningsvorm van de wijk.
- 19 De grote mate van representativiteit van de architectuur naar de openbare ruimte toe, ook bij de eenvoudiger lagere middenstands- en arbeiderswoningen. Deze representativiteit steunt voornamelijk op een goed waarneembaar reliëf in de gevel, op een grote mate van verfijning van de architectuur en op de systematische toepassing van expliciet vormgegeven gevelelementen, die in meerdere stappen verschalen van groot naar heel klein schaalniveau. De verfijnde indeling van de vensters door middel van raam- en kozijnhout is een essentieel onderdeel van dit laatste architectuurprincipe.
- 20 Ook de verfijnd vormgegeven voordeuren dragen bij aan deze representativiteit.
- 21 De specifieke open-dichtverhouding van de gevels, waarbij de gevelopeningen bijzonder riant zijn, sterk verticaal zijn vormgegeven en vaak in hoogte en maatvoering op bovenliggende verdiepingen licht verschillen van die van de lagere bouwlagen.
- 22 De historische gebouwen met een (voormalige) institutionele of bedrijfsfunctie als bijzondere historische blikvangers van de wijk en als essentieel voor het specifieke, binnenstedelijke karakter die deze wijk vanaf haar ontstaan heeft gehad. Ook de historische garages versterken in dat opzicht deze essentie.

Openbare ruimte

- 23 De ondiepe voortuinen in de Emmastraat en Julianastraat en incidenteel Catharinastraat en het groene karakter ervan (erfafscheidingen, beplanting).
- 24 De voorerven van de institutionele gebouwen, inclusief stijleigen erfafscheidingen.

3.4 Weerdstraat/Oude Boazstraat e.o.

Cultuurhistorische waarden: hoofdlijnen

Algemene cultuurhistorische waarden: hoog

De maatschappelijk-historische waarden zijn hoog, de historisch-stedenbouwkundige waarden gemiddeld tot hoog, de historische architectonische waarden gemiddeld tot hoog, de gaafheid is hoog en de zeldzaamheidswaarde hoog (op provinciaal niveau).

Historisch-maatschappelijke waarde: hoog

De historisch-maatschappelijke waarde van het gebied is hoog, omdat de Weerdstraat vanaf de Middeleeuwen tot in aan de aanleg van de straatweg naar Staphorst in 1839 de centrale uitvalsweg vormde naar Zwartsluis, Hasselt en Zwolle. Deze route, die langs de buurtschap Hesselingen voerde is nog steeds herkenbaar en de bebouwing ondersteunt de historiciteit van dit historische traject. De strook langs het Galmanspad, maar ook de Reest en de Aa hebben al vanaf de 17de eeuw een rol gespeeld in de industriële en scheepvaartgeschiedenis van Meppel. De molen getuigt daar nog van, net als het sluisencomplex.

Historisch-stedenbouwkundige waarde: hoog

De historisch-stedenbouwkundige waarden van de buurt zijn hoog, omdat de buurt nog altijd goed de stedenbouwkundige wijze van uitleg van het eind van de 19e, begin 20e eeuw, in combinatie met die van het Interbellum, weerspiegelt. Beide typen stedenbouw lopen naadloos in elkaar over en vormen één samenhangend geheel.

De stedenbouw bestaat uit de combinatie van een helder stratenbeloop en duidelijke en evenwichtige doorsnedeprofielen, met de voor Meppel zo kenmerkende aaneenschakeling van kleinschalige en individuele woningen van doorgaans één laag plus kap (19de, begin 20ste eeuw) met top- of lijstgevel, geschakeld in kleine blokjes met privégangen naar het achtererf of als individuele woningen, doorgaans door gangen van de buurpanden gescheiden. Deze typologie – doorgaans direct aan de straat zonder voortuin - staat vooral langs de Weerdstraat, omdat dit een oudere uitvalsweg was, maar loopt naadloos over in de qua stedenbouw en architectuurbeeld sterk gelijkende Oude Boazstraat, met zijn vroeg 20e-eeuwse sociale woningbouwproject aan beide zijden van de straat. In het Interbellum werden er langs de Kastanjelaan, Meester Harm Smeengekade, Barend Schuurmanstraat, grotere middenstandswoningen gebouwd, eveneens van één laag plus kap, maar meer vrijstaand, met een voortuin en met typische Interbellumarchitectuur. Bij deze architectuurstijl sluit de sociale woningbouw uit het Interbellum aan de Barend Schuurmanstraat aan, hoewel de woningen hier geschakeld, in rijen met afwisselend langs- en dwarskappen zijn gebouwd.

De architectonische samenhang in de meeste straatwanden vertegenwoordigt een hoge stedenbouwkundige waarde. In zijn algemeenheid is het intieme karakter van de buurt, als gevolg van de inklemming tussen drie waterwegen en het Zuideinde, in combinatie met het relatief gave karakter en de kleinschalige 19^e-eeuwse en interbellumarchitectuur zeldzaam en waardevol. Het is typisch voor de periode van ontstaan en in deze opzet typisch voor Meppel.

Historisch-architectonische waarde: hoog

De historisch-architectonische waarden van de buurt zijn hoog, omdat de vooroorlogse architectuur van de Weerdstraat, Barend Schuurmanstraat, de Kastanjelaan, de Oude Boazstraat, de Weerddwarsstraat en de Meester Harm Smeengekade – in al hun bescheidenheid – een hoge ontwerp- en afwerkingskwaliteit heeft. De Barend Schuurmanstraat en de nog bestaande historische oostwand van de Oude Boazstraat vertegenwoordigen een hoge ensemblewaarde. De architectuur is niet meer helemaal gaaf, maar herstel is mogelijk. Dat geldt ook voor de westwand van de Oude Boazstraat.

Gaafheid: gemiddeld tot hoog

De buurt telt verschillende grootschalige ingrepen uit de laatste decennia van de 20^e eeuw langs het Galmanspad en de Weerddwarsstraat, maar deze zijn – op de laat 20^e eeuwse bebouwing langs het Galmanspad na – gerealiseerd op locaties die voorheen niet eerder bebouwd waren. Derhalve wordt deze buurt als grotendeels gaaf beschouwd.

Zeldzaamheid: hoog

Zeldzaamheid: in Drenthe is een dergelijke buurt, die in het industriële tijdperk en het Interbellum is gegroeid tussen drie waterwegen in en langs een historische uitvalsweg, in al zijn intimiteit en coherentie zeldzaam.

Cultuurhistorische waarden: aspecten en locaties

Stedenbouwhistorische typologie, situering en landschap

- 1 De hoofdkarakteristiek van een uitbreidingsbuurt uit het eind van de 19e, begin 20e eeuw, op particulier initiatief ontwikkeld, zonder veel overheidssturing, deels de grote lijnen van het voormalige agrarische landschap volgend en ingevuld met particuliere smalle en lage woonhuizen voor telkens één huishouden, maar dicht aansluitend bij de eeuwenoude stedenbouwkundige en architectonische principes van de pre-industriële stad en één doorlopend weefsel vormend met de historische binnenstad.
De combinatie van particuliere woningbouw met vroege sociale woningbouw en vrijstaande middenstandswoningen uit het Interbellum is zeer karakteristiek voor deze buurt.
- 2 Ligging van de buurt, die aan drie zijden door vaarten is omringt die een belangrijke rol hebben gespeeld in de geschiedenis van Meppel, en de intimiteit die de buurt daardoor verkrijgt.

Stadsplattegrond & stedenbouw

- 3 Het basis-stedenbouwkundig patroon van lange rechte straten, met strakke voorgevelrooilijnen, met aan beide zijden een aaneenschakeling van particuliere panden met doorgaans de korte zijde naar de straat ('diephuizen'), elk individueel ontsloten vanaf de straat, met achterliggende bebouwing in principe gesloten bouwblokken vormend.

- 4 De specifieke variant van stedenbouw in deze buurt op bovenstaand basisprincipe, als gevolg van de toevoeging aan het type van de (semi-) geschakelde diephuizen in een rij, van langere blokken sociale woningbouw onder langskappen uit de late 19e en vroege 20-eeuwse eeuw enerzijds en individuele woningen vrij op eigen kavel uit het Interbellum, anderzijds. Beide aanvullende typologieën staan elk aan eigen straten, maar vormen met de eerstgenoemde typologie gesloten bouwblokken één hecht en samenhangend stedenbouwkundig weefsel.
- 5 De vele privégangen naar het achtererf, die de verschillende bouweenheden van elkaar scheiden, voor wat betreft de individuele woningen met dwarskap in de Weerdstraat en Weerddwarsstraat.
- 6 De ruimere individuele woningen en twee-onder-een-kappers aan de Kastanjelaan, Weerdstraat (sectie zuidwest-noordoost) en Meester Harm Smeengekade, als typische middenstandswoningen uit het Interbellum, met hun vrijstaande positie op de kavel, hun samengestelde volume-opbouw en samengestelde en wisselende kapvormen en hun ondiepe voortuinen.
- 7 De woningrijen (architectuureenheid) aan de Oude Boazstraat, als een van de oudste sociale woningbouwcomplexen van Meppel.
- 8 De woningrijen (architectuureenheid) aan de Barend Schuurmanstraat, als typisch sociaal woningbouwproject uit het Interbellum, met zijn kenmerkende stedenbouw van een licht geknikt stratenbeloop met woningblokjes met ondiepe voortuinen, waarbij de woningen zijn samengevoegd onder een langskap, verlevendigd door de topgevels met dwarskappen.
- 9 Het kenmerkende stedenbouwkundige verschil tussen de Weerdstraat, Oude Boazstraat, Barend Schuurmanstraat, Kastanjelaan en Meester Harm Smeengekade.
- 10 De kappen als gebouwfsluiting en als afzonderlijke stedenbouwkundige laag, consequent toegepast in deze buurt, in verschillende varianten voor de verschillende typologieën: dwarskappen achter een lijst- of topgevel in de Weerdstraat (sectie oost-west), Weerddwarsstraat en deels Kastanjelaan, langskappen onderbroken door topgevels met steekkap (Oude Boazstraat, Barend Schuurmanstraat) en de typische al dan niet samengestelde kapvormen uit het Interbellum in de Kastanjelaan, Harm Smeengekade, en Weerdstraat (sectie zuidwest-noordoost).
- 11 De kap is in deze betekenis een volume over de volle lengte-breedte van het gebouw en met een strakke en gesloten contour. De hieruit resulterende grote mate van spitsheid en verfijning van bouwvolumes op het niveau van het daklandschap is een cultuurhistorische kernwaarde van dit stadstype.
- 12 De onbebouwde privé-erven en tuinen aan de achterzijde van de bebouwing en binnenkant van de bouwblokken waar deze nog bewaard zijn gebleven, als getuigenis van dit type historische stedenbouw, met zijn strikte scheiding tussen stenige openbare ruimte en groene privéruimtes en tuinen aan de achterzijde in het verlengde van de bebouwde kavel.

- 13 Het knooppunt van de wateren van de Sluisgracht, de Stoombootgracht en Zuideindigersloot in combinatie met de onbebouwde ruimte van het Bleekerseiland en de beeldbepalende bebouwing uit de pre-industriële en industriële periode die deze gehele ruimte domineert, als de meest beeldbepalende historisch-ruimtelijke configuratie van Binnenstad en Centrumschil. De vooroorlogse bebouwing langs de Meester Harm Smeengekade en het Galmanspad dragen bij aan deze cultuurhistorische en ruimtelijke identiteit (zie ook onder 3.1 Historische binnenstad, nr.15).
- 14 De waterloop van de Zuideindigervaart/Oude Hoogeveensevaart-Zuideindigerpad-Galmanspad) als 17e-eeuwse gegraven waterloop, halverwege de 19e eeuw verbreed tot vaart. Twee eeuwen lang is dit de zuidelijke stadsgrens geweest.
- 15 De zichtlijnen op de Grote Kerk vanaf Meester Harm Smeengekade en de Barend Schuurmanstraat, waarbij de historische bebouwing en het historisch daklandschap uit de late 19e en eerste decennia van de 20e eeuw in de verschillende zichtlijnen sterk bijdragen aan de cultuurhistorische waarde van het totaalbeeld.
- 16 De zichtlijnen op molen De Vlijt vanaf de Meppelersluis, de Meester Harm Smeengekade en het Galmanspad, en de zichtlijnen op molen De Weert vanaf de Barend Schuurmanstraat, de Weerdstraat en vanaf de brug over de Meppelersluis. De cultuurhistorische waarde van deze zichtlijnen op beide molens wordt versterkt door de gelijktijdige zichtbaarheid van de molens met de historische bebouwing en het historisch daklandschap uit de late 19e en eerste decennia van de 20e eeuw in genoemde straten en langs de kades. Het vrije zicht op beide molens vanaf de Weertbrug is van bijzonder grote cultuurhistorische waarde.
- 17 Het ensemble van Meppelersluis en historische ophaalbrug, inclusief kadewanden en hekwerken, als waterstaatkundig-verkeerskundig kunstwerk uit het Interbellum en sterk verbonden met de Meppeler geschiedenis.
- 18 De Weerdstraat (historisch: Weertdijk) als pre-industriële uitvalsweg naar Hesselingen, Zwartsluis, Hasselt en Zwolle, nu sterk bepaald door de historische bebouwing uit de late 19e en eerste decennia van de 20e eeuw. Molen De Weert – hoewel later gebouwd – draagt sterk bij aan de herkenbaarheid van deze historische route.
- 19 De ruimtelijke constellatie van de noordoever van de Reest tussen de Weerdbrug en de samenvloeiing van de Reest met het Meppelerdiep, met Molen De Weert, waarbij de vrijstaande positie van de molen naast de brug en de weinig intensief bebouwde oever ten noorden van de molen sterk beeldbepalend zijn.
- 20 Hierbij dragen de historische bebouwing en het historisch daklandschap uit de late 19e en eerste decennia van de 20e eeuw in de zichtlijn sterk bij aan de cultuurhistorische waarde van het totaalbeeld.

Bebouwing & architectuur

- 21 De historische bebouwing uit het industriële tijdperk als essentieel en beeldbepalend voor de historisch-stedenbouwkundige typologie van deze buurt.
- 22 De typologie van de bebouwing, in de Weerdstraat (oost-west sectie) en Weerddwarsstraat, uitgevoerd als individuele woningen voor één huishouden onder een individuele dwarskap met top- of lijstgevel, met elk een eigen voordeur aan de straat, zoals in de historische binnenstad, maar in deze buurt voor een groot deel in eenheden van twee of meer woningen geschakeld en meer in serie gebouwd, met privégangen tussen de bouwkundige eenheden. Dit principe is typerend voor de late 19e en vroege 20e eeuw. Woningen uit dit tijdvak met een langskap of een plat dak komen ook voor, maar incidenteel.
- 23 De voor dit deelgebied typerende combinatie van bovenstaande typologie met blokjes rijwoningen van vroege sociale woningbouw onder langskappen uit de late 19e en vroege 20e eeuw enerzijds en individuele woningen vrij op eigen kavel uit het Interbellum anderzijds. Beide aanvullende typologieën staan elk aan eigen straten, maar vormen met de eerstgenoemde typologie van (semi-)gesloten bouwblokken één hecht en samenhangend stedenbouwkundig weefsel en sluiten ook voor wat betreft architectuur sterk op elkaar aan.
- 24 Het kenmerkende verschil in de dakpankleur tussen de kappen (blauwgrijs) vóór het Interbellum en die uit het Interbellum (oranje).
- 25 De wijze waarop het principe van de kap achter geveltoppen als afsluiting van het volume architectonisch wordt benadrukt in een architectonische accentuering van de geveltop door toepassing van eigen architectuurelementen of een andere indeling ten opzichte van de onderliggende laag.
- 26 De variatie tussen panden in een gevelwand, in met name hun gevelopzet en specifieke ornamentiek, als gevolg van hun individuele ontstaansgeschiedenis en bewust ingezette variatie.
- 27 De betrekkelijke geringe mate waarin gebouwen op deze aspecten van elkaar afwijken, waardoor, ondanks de individualiteit van de bouweenheden, toch een sterke mate van stedenbouwkundige en architectonische samenhang ontstaat en gebouwen opgaan in hun context.
- 28 De grote mate van representativiteit van de architectuur naar de openbare ruimte toe, ook in de eenvoudiger Weerdstraat en Weerddwarsstraat, die voornamelijk steunt op goed waarneembaar reliëf in de gevel, op een grote mate van verfijning van de architectuur en op de systematische toepassing van expliciet vormgegeven gevelelementen, die in meerdere stappen verscalen van groot naar heel klein schaalniveau. De verfijnde indeling van de vensters door middel van raam- en kozijnhout is een essentieel onderdeel van dit laatste architectuurprincipe.
Ook de verfijnd vormgegeven voordeuren / entreepartijen dragen bij aan deze representativiteit.

- 29 De specifieke open-dichtverhouding van de gevels, waarbij de gevelopeningen bijzonder riant zijn, bij de bouwstijlen vóór het Interbellum sterk verticaal zijn vormgegeven en vaak in hoogte en maatvoering op bovenliggende verdiepingen licht verschillen van die van de lagere bouwlagen.
- 30 De interbellumarchitectuur van de Kastanjelaan, de Weerdstraat (noord-zuid sectie) en de Barend Schuurmanstraat, met een afwijkend karakter van de meer op de 19e eeuw geïnspireerde architectuur van de Weerdstraat oost-west en met een eigen wijze waarop representativiteit wordt vormgegeven: door middel van expressieve hoofdvormen – waar de kappen een belangrijke rol in spelen – in combinatie met expressieve, plastische gebouwdelen (balkons, erkers, entreepartijen). Het kenmerkende en bewust aangebrachte contrast tussen de roodbruine, schoon metselwerk gevels en de witte houten delen waaronder het expressieve en decoratieve kozijn- en raamhout, draagt sterk bij aan de eigen identiteit, representativiteit en bovengemiddelde architectonische kwaliteit van deze architectuur.

Openbare ruimte

- 31 De ondiepe voortuinen bij de Interbellumarchitectuur, als uitdrukking van de wens tot riantere en groenere stedenbouw, al dan niet stoelend op de tuinstadgedachte.
- 32 De ondiepe voortuinen langs het westelijk deel van de Weerdstraat oost-west, als uitdrukking van de wens tot een rianter en groen straatprofiel.
- 33 De onbebouwde ruimte langs de Reest, net ten noorden van de Molen, als essentieel voor het vrije zicht op molen De Weert, vanaf het Westeinde.

3.5 Oud Indische buurt

Cultuurhistorische waarden: hoofdlijnen

Algemene cultuurhistorische waarden: hoog

De maatschappelijk-historische waarden zijn hoog, de historisch-stedenbouwkundige waarden gemiddeld, de historische architectonische waarden gemiddeld, de gaafheid is hoog en de zeldzaamheidswaarde hoog (op provinciaal niveau).

Historisch-maatschappelijke waarde: hoog

De Oude Indische buurt is de eerste grootschalige uitbreiding van Meppel op grond van de Woningwet 1901. Tevens is het de eerste buurt van Meppel volgens een coherent architectonisch-stedenbouwkundig totaalplan.

Historisch-stedenbouwkundige waarden: gemiddeld tot hoog.

De stedenbouwkundige waarden zijn bescheiden: er zijn weinig bijzondere stedenbouwkundige figuren of openbare ruimten en de afstemming tussen architectuur en stedenbouw is bescheiden. De buurt heeft daarentegen wel een hoge stedenbouwkundige en architectonische coherentie (ensemblewaarde). Dit is een belangrijke stedenbouwkundige kwaliteit.

Historisch-architectonische kwaliteiten: gemiddeld

De architectuur is typisch voor het eerste decennium van de 20ste eeuw, maar is vrij basaal ontworpen. De gebruikelijke architectonische middelen uit die jaren, die deze architectuur zijn aantrekkelijkheid geven (vooral de kozijnen en deuren) zijn deels bewaard, maar ook deels weggerenoveerd.

Gaafheid: gemiddeld

De buurt is als geheel op stedenbouwkundig niveau beperkt aangetast door de sloop van enkele woningblokjes. De gaafheid van de architectuur is met de vervanging van de kozijnen en deuren aangetast. Het kozijn- en raamhout was een expliciet bedoeld architectonisch expressiemiddel van deze architectuur. De grote gaafheid van het daklandschap en van de gevels is een belangrijke bijdrage aan de kwaliteiten van deze buurt.

Zeldzaamheid: hoog

Het project als geheel is zeldzaam op Drents niveau, als gevolg van de combinatie van de forse grootte van het volkswoningbouwproject en de sterke connectie tussen stedenbouw en architectuur.

Cultuurhistorische waarden: aspecten en locaties

Stedenbouwhistorische typologie, situering en landschap

- 1 De hoofdkarakteristiek van een coöperatieve sociale woningbouwbuurt uit het vroege Interbellum, met een sterke connectie tussen stedenbouw en architectuur, een sterk communale uitdrukking en op alle niveaus samenhangend en met grote precisie ontworpen.
- 2 De typologie en architectonische uitdrukking van de buurt, gevormd door laagbouwwoningen in schoon metselwerk met langskappen met oranje dakpannen, onderbroken door expressieve (afgesnoten) topgevels, die tegenoverliggend aan smalle, tamelijk stenige straten staan. Het geheel heeft een hoge mate van huiselijkheid en intimiteit.

Stadsplattegrond & stedenbouw

- 3 Het v-vormige patroon van de buurt, mede een gevolg van de toenmalige vorm van de aangekochte kavel, waarbij er drie patronen van naar binnen toe telkens kleiner wordende 'V's' in elkaar zijn gepast. Hierdoor maken de straten met elkaar een scherpe hoek en zijn er geen dwarsstraten.
- 4 De gelijkaardige volume-opbouw (hoogtes, dieptes, kapvormen, in- en uitspringingen), positie aan de straat, architectuur, materiaal en kleurgebruik en detaillering, waarmee een grote stedenbouwkundige en architectonische samenhang wordt bereikt.
- 5 De semi-gesloten bouwblokken die deze woningblokjes vormen, dat wil zeggen dat de bouwblokken, wanneer zij de hoek omgaan, niet met woningen zijn dichtgezet, maar met gemetselde tuinmuren. Hierdoor zijn de achterkanten van de woningen en de tuinen goed zichtbaar. Dit is typerend voor de bouwtijd en sluit aan bij de toenmalige ideeën over gezonde volkswoningbouw, met voldoende licht en lucht, zonder dat de blokken in zijn geheel werden opengebroken. De prominent aanwezige tuinmuren zijn een wezenlijk onderdeel van deze stedenbouwkundige typologie.
- 6 De bescheiden, maar effectieve middelen waarmee gewerkt is om de monotonie van te lange straatwanden te breken, niet alleen door middel van de (afgesnoten) topgevels en de iets naar voren gezette middenrisalieten, maar ook met de korte maat van de blokjes gescheiden door gangen en door middel van ritmering door bepaalde blokjes als geheel iets naar achteren te plaatsen. Deze consequente afwisseling binnen dezelfde vormtaal met eenvoudige stedenbouwkundige en architectonische middelen is typerend voor het tijdvak waarin werd gebouwd, waarin onder ontwerpers en opdrachtgevers bijzonder veel aandacht was voor de ruimtelijke effecten van allerlei ontwerp oplossingen en voor de mogelijk negatieve ruimtelijke effecten van gemeenschappelijke en grootschaliger woningbouwprojecten.
- 7 De wijze waarop deze blokjes van elkaar gescheiden zijn, door middel van gangen naar het achtererf tussen alle blokjes in. Deze gangen zijn door middel van gemetselde poorten afgesloten. Ook op de hoeken van de bouwblokken bevinden zich deze poorten, opgenomen in gemetselde tuinmuren.
- 8 De pleinachtige ruimten van de Biltonstraat en van de samenkomst van de Riauwstraat en Bankastraat, als verbijzonderde, open ruimten in de buurt; de wijze waarop de twee korte blokjes aan de pleinachtige ruimte van de Biltonstraat zijn afgedekt met een wolfseind op de kap is een bescheiden benadrukking van deze ruimte door middel van de architectuur.

- 9 De wijze waarop de twee voormalige winkelpanden de centrale entree tot het buurtje aan de Ceintuurbaan, benadrukken, door middel van hun iets afwijkende typologie en uitdrukkelijke vormgeving als hoekpand.
- 10 De kappen als gebouwfsluiting en als afzonderlijke stedenbouwkundige laag, consequent toegepast in deze buurt, in verschillende varianten. De kap is in deze betekenis een volume uit één stuk, over de volle lengte-breedte van het gebouw en met een strakke en gesloten contour.
- 11 De wijze waarop het principe van de kap als afsluiting van het volume architectonisch is vormgegeven in drie varianten: zadeldaken, afgesloten zadeldaken (dakschilden met een plat dak) en zadeldaken met een wolfseind. De basis is een langskap, typerend voor een dergelijk volkswoningbouwproject, met daarin dwarskappen met geveltoppen als ritmisch element opgenomen. Met deze oplossing werd een luchtiger, ruimer profiel aan de nauwe straten gegeven.
- 12 De onbebouwde privé-erven en tuinen aan de achterzijde van de bebouwing en binnenkant van de bouwblokken waar deze nog bewaard zijn gebleven, als getuigenis van dit type historische stedenbouw, met zijn strikte scheiding tussen stenige openbare ruimte en groene privéruimtes en tuinen aan de achterzijde in het verlengde van de bebouwde kavel.

Bebouwing & architectuur

- 13 De typologie van de bebouwing, uitgevoerd als geschakelde woningen voor één huishouden van één laag plus kap, onder een doorlopende langskap, met elk een eigen voordeur aan de straat, met gespiegelde plattegrond en een uitgebouwde keuken in de achtertuin. De blokjes hebben verschillende lengte van 2 tot 10 woningen, afhankelijk van de locatie.
- 14 Het systematische ritme van de woningblokjes, waarbij de topgevels en bijbehorende risalieten met entrees het ritme bepalen.
- 15 De beeldbepalende kappen, die worden geleed door het ritme van topgevels en kleine dakkapellen, in combinatie met witte goot- en daklijsten bovenaan de dakschilden.
- 16 De eenvoud van de architectuur, waarbij met minimale middelen als daklijsten, gootlijsten en gootklosjes, expressief gebruik van kozijn- en raamhout en houten beschietingen in de geveltoppen de architectuur een grote verfijning heeft gekregen.
- 17 Het schoon metselwerk van roodbruine baksteen en het sprekende contrast tussen de witte accenten van vooral de houten onderdelen van de gevel (gootlijsten, gootklosjes, daklijsten, houtwerk dakkapellen, boeiboorden, houten beschietingen in topgevels, kozijn- en raamhout.
- 18 De karakteristieke tuinmuren die de op de hoeken van bouwblokken de binnenterreinen van de openbare ruimte afscheiden en die integraal deel uitmaken van de architectuur. De tuinmuren zijn zorgvuldig gemetseld, met ezelsruggen afgewerkt en voorzien van karakteristieke toegangspoorten.

Openbare ruimte

-

3.6 Indische buurt-West

Cultuurhistorische waarden: hoofdlijnen

Algemene cultuurhistorische waarden: hoog

De buurt heeft in vergelijking met buurten in Nederland uit dezelfde periode een gemiddelde waarde. Zij is vanuit Meppels perspectief daarentegen hoog gewaardeerd, omdat zij tezamen met de Zeeheldenbuurt-oost de eerste buurt in Meppel is die op basis van een coherent stedenbouwkundig plan voor Meppel als geheel, met een formele planuitleg (Uitbreidingsplan van Meppel van stadsarchitect Monsma, 1928) tot stand gekomen is. Binnen dit gegeven is het bijzonder dat het een buurt geworden is met zowel sociale woningbouw van een woningbouwvereniging als particuliere woningbouw. Dit was destijds een nieuwe ontwikkeling.

Daarnaast heeft de buurt een hoge tijdperkwaarde, dat wil zeggen dat zij in hoge mate een periode in de ontwikkelingsgeschiedenis van Meppel uitdraagt en een bijzonder sterke identiteit heeft als typische Interbellumbuurt, bedoeld voor de kleine middenstand en arbeiders.

De architectuurhistorische waarden zijn bovengemiddeld, zij het niet bijzonder hoog, omdat de architectuur van de sociale woningbouw zowel als van de particuliere middenstandsbouw zorgvuldig ontworpen is, maar in zijn algemeenheid vrij eenvoudig blijft.

Binnen Meppel is de buurt – tezamen met de Zeeheldenbuurt-oost – uniek en ook binnen Drenthe als geheel komt een dergelijke planmatig opgezette Interbellumbuurt met geschakelde rijwoningen niet voor.

Historisch-maatschappelijke waarde: bovengemiddeld tot hoog

Indische buurt-West vertegenwoordigt een nieuwe fase in de ruimtelijke ontwikkeling van Meppel. De stad breidde volgens een totaalplan uit en de wijk paste hier in. De wijk illustreert deze nieuwe ontwikkeling in de planmatige uitbreiding van steden in Nederland en Meppel in het bijzonder. De wijk illustreert ook hoe er gedacht werd over huisvesting van arbeiders, kleine-middenstand en goeude middenstand in het Interbellum. Binnen Meppel is zij de enige vooroorlogse buurt die deze omslag zo helder illustreert.

De Indische Buurt West kent nog enkele andere bijzonderheden die typisch zijn voor het Interbellum: de buurt werd voorzien van de eerste kinderspeeltuin in Meppel. Deze bevond en bevindt zich nog steeds ter plaatse van het driehoekige plantsoen aan de Ambonstraat.

Ook werd in 1934 de eerste Meppeler kleuterschool in deze buurt gebouwd, aan de Pelikaanstraat. De buurt heeft een hoge tijdperkwaarde, dat wil zeggen dat zij in hoge mate een specifieke periode in de ontwikkelingsgeschiedenis van Meppel uitdraagt en een bijzonder sterke identiteit heeft als typische Interbellumbuurt, bedoeld voor de middenstand en arbeiders.

Historisch-stedenbouwkundige waarde: bovengemiddeld

De historisch-stedenbouwkundige waarden zijn bovengemiddeld. De basis voor het plan van de Indische Buurt West vormde het Uitbreidingsplan van Meppel van stadsarchitect Monsma dat in 1928 door de gemeenteraad aangenomen werd. Monsma had hierin een uitgesproken basispatroon voor de buurt vastgelegd, waar het voormalige landschap werd genegeerd. Voor Meppel was dit een nieuwe wijze om de stad uit te breiden. De wens een formeel stedenbouwkundig patroon te realiseren op basis van een modern wegenplan zijn bepalend geweest voor het ontwerp. Dit was een typisch kenmerk van het Interbellum, waarin gemeenten op basis van de Woningwet uit 1901 in

staat werden gesteld sterker te gaan sturen op stadsuitbreidingen, met inzet van wetenschappelijke metingen en prognoses (o.a. over de ontwikkelingen van het verkeer).

Het was de eerste keer dat in Meppel zó planmatig een buurt werd ontwikkeld, en bovendien één waarin meerdere sociale lagen van de bevolking hun plaats vonden: van sociale woningbouw tot hogere middenstandswoningen.

Bijzonder aan deze wijk is dat al deze type woningen voor verschillende sociale lagen in een zeer strak plan zijn samengebracht, met een hoge stedenbouwkundige en architectonische coherentie. De ensemblekwaliteiten zijn hoog. Er zijn daarentegen geen bijzondere stedenbouwkundige patronen op hoger schaalniveau aangebracht – afgezien van het driehoekige plein – en een meer monumentale relatie tussen stedenbouw en architectuur is afwezig. Het geheel heeft een daarmee betrekkelijk gemiddelde ruimtelijke kwaliteit.

De tuinstadgedachte – dominant in de Nederlandse (en internationale) stedenbouw in het Interbellum – komt ook in deze buurt sterk naar voren, vanwege de ruime opzet (doorsnedeprofielen) van de straten, de consequente toepassing van voortuinen, en de betrekkelijk korte maat van de woningblokjes. De binnenterreinen zijn daarentegen niet overdreven diep.

Historisch-architectonische waarde: bovengemiddeld

De historisch-architectonische kwaliteiten zijn gemiddeld tot bovengemiddeld. De architectuur is gebouwd in zakelijk-expressionistische stijl, typisch voor het Interbellum, met de combinatie van schoon metselwerk, prominente kappen als middel om de architectuur expressief te maken en cachet te geven, plastiek in de vorm van erkers, balkonnen, luifels en prominente entreepartijen. Zoals gebruikelijk werd er in deze architectuur een belangrijke rol weggelegd voor het kozijn- en raamhout en voor andere houten onderdelen als dakranden en luifels als middel om de architectuur cachet en expressie te geven. Aan de gevels zelf werd weinig tot geen extra ornamentiek aangebracht. Hoewel de architectuur sober is uitgevoerd, verleent het een sterke Interbellum-identiteit aan deze buurt.

Gaafheid en zeldzaamheid

De buurt is als geheel op stedenbouwkundig niveau gaaf gebleven. De gebruikelijke architectonische middelen uit die jaren, die deze architectuur zijn aantrekkelijkheid geven (vooral de kozijnen en deuren) zijn deels bewaard, maar ook deels vervangen en hebben voor een belangrijk deel hun expressie en verfijning verloren. Ook veel dakkapellen zijn de afgelopen decennia te groot uitgevoerd.

De buurt als geheel is tezamen met de Zeeheldenbuurt-oost uniek binnen Meppel en uniek binnen Drenthe, omdat een dergelijke ontworpen Interbellumbuurt voor het belangrijkste deel bestaand uit rijwoningen onder langskappen in combinatie met twee-onder-een-kappers en individuele woningen met soortgelijke architectuur elders in Meppel en Drenthe niet voorkomt.

Cultuurhistorische waarden: aspecten en locaties

Stedenbouwhistorische typologie, situering en landschap

- 1 De hoofdkarakteristiek van een woningbouwbuurt uit het Interbellum met tuinwijkeigenschappen, met een sterke communale uitdrukking, een ingetogen connectie tussen stedenbouw en architectuur en op alle niveaus samenhangend en met precisie ontworpen.
- 2 Het tuinwijkkarakter dat tot uiting komt in de typologie van de bebouwing (korte blokjes rijwoningen of individuele woningen met prominente kap) in combinatie met ruime voortuinen en achtertuinen, dit alles in semi-gesloten bouwblokken en lineaire straten met een continu en ruim profiel geordend.
- 3 De typologie en architectonische uitdrukking van de buurt, gevormd door laagbouwoningen in schoon metselwerk met grotendeels langskappen met oranje dakpannen, onderbroken door expressieve (afgesnoten) topgevels, die tegenoverliggend aan smalle, tamelijk stenige straten staan. Het geheel heeft een hoge mate van huiselijkheid en intimiteit.

Stadsplattegrond & stedenbouw

- 4 De semi-gesloten bouwblokken die deze woningblokjes vormen, dat wil zeggen dat de bouwblokken, wanneer zij de hoek omgaan, niet met woningen zijn dichtgezet, maar deel zijn van een van de tuinen van de hoekwoningen. Hierdoor zijn de achterkanten van de woningen en de achtertuinen goed zichtbaar. Dit is typerend voor de bouwtijd en sluit aan bij de toenmalige ideeën over gezonde volkswoningbouw, met voldoende licht en lucht, zonder dat de blokken in zijn geheel werden opengebrouwen.
- 5 Het kenmerkend verschil tussen enerzijds de individuele woningen en twee-onder-een-kappers van de Soembastraat, het oostelijk deel van de Ambonstraat en de noordelijke bouwstrook langs de Ceintuurbaan, en anderzijds de rest van de buurt die uit rijenwoningen bestaat, geordend in korte blokken.
- 6 Het kenmerkend verschil tussen rijwoningen van één laag plus kap voor de sociale woningbouw en de twee lagen plus kap voor de middenstandswoningen.
- 7 De hoge kappen als dominant stedenbouwkundig en architectonisch middel, om de individualiteit van de panden en eenheden te benadrukken, de profielen van de straten een ontspannen en ruim karakter te geven bij drielaags hoge bebouwing, de gebouwen een zekere voornaamheid en tegelijkertijd een huiselijk en intiem karakter te geven. De kappen zijn te beschouwen als een afzonderlijke stedenbouwkundige laag, consequent toegepast in de buurt, in verschillende varianten. De kap is in deze betekenis een volume uit één stuk, over de volle lengte-breedte van het gebouw en met een strakke en gesloten contour.
- 8 De wijze waarop het principe van de kap als afsluiting van het volume architectonisch is vormgegeven in drie varianten: zadeldaken, schilddaken en mansardedaken. Voor de woningrijen is de langskap de basis.
- 9 De kleine variaties in volume-opbouw (hoogtes, dieptes, kapvormen, in- en uitspringingen), waarmee – in samenhang met een gelijkaardige vormtaal en gelijk materiaal- en kleurgebruik en detaillering – een grote stedenbouwkundige en architectonische coherentie wordt bereikt.

- 10 De middelen waarmee gewerkt is om monotonie van te lange straatwanden te breken: korte blokjes of individuele woningen gescheiden door gangen of zijerven, ritmering door verschillende kaphellingen en hogere of lagere dakvoeten, gespiegelde woningplattegronden. De afwisseling in de Soembastraat is het gevolg van het individuele opdrachtgeverschap waarmee de verschillende woningen of eenheden tot stand zijn gekomen. Deze consequente afwisseling binnen dezelfde vormtaal met eenvoudige stedenbouwkundige en architectonische middelen is typerend voor het tijdvak waarin werd gebouwd, waarin onder ontwerpers en opdrachtgevers bijzonder veel aandacht was voor de ruimtelijke effecten van allerlei ontwerp oplossingen en voor de mogelijk negatieve ruimtelijke effecten van gemeenschappelijke en grootschaliger woningbouwprojecten.
- 11 De wijze waarop deze blokjes van elkaar gescheiden zijn, door middel van gangen of zijerven naar het achtererf tussen alle blokjes en individuele woningen in en op die plekken waar de straat de hoek omgaat of een richtingverdraaiing heeft.
- 12 De onbebouwde privé-erven en tuinen aan de achterzijde van de bebouwing en binnenkant van de bouwblokken waar deze nog bewaard zijn gebleven, als getuigenis van dit type historische stedenbouw, met zijn strikte scheiding tussen stenige openbare ruimte en groene privéruimtes en tuinen aan de achterzijde in het verlengde van de bebouwde kavel.
- 13 Het driehoekige middenplantsoen van de Ambonstraat, als verbijzonderde, open ruimte in de buurt, en als typische ruimtevorm en openbare ruimte-invulling voor een dergelijke laagbouw Interbellumbuurt.
- 14 De monumentale zichtlijn op de kerktoren van de Grote Kerk van Meppel, vanuit de gehele Soembastraat.

Bebouwing en architectuur

- 15 De verschillende typologieën van de bebouwing, die tezamen toch een gemeenschappelijk beeld uitdragen: geschakelde woningen voor één huishouden van één laag / twee lagen plus kap, onder een doorlopende langskap, met elk een eigen voordeur aan de straat, met gespiegelde plattegrond en een uitgebouwde keuken in de achtertuin; twee-onder-een-kap woningen, eveneens met gespiegelde plattegronden en een voordeur aan de straat onder verschillende kapvormen, individuele woningen met de voordeur aan de straat, onder verschillende kapvormen. Alle typologieën zijn voorzien van voor- en achtertuinen.
- 16 De chiquere, meer zakelijke en horizontale expressie van de woningen aan de representatieve Ceintuurbaan.
- 17 De betrekkelijke eenvoud van de architectuur, waarbij vooral met functionele elementen als erkers, daklijsten, dakkapellen, schoorstenen, gootlijsten, voordeuren en kozijn- en raamhout expressie en verfijning aan de architectuur is verleend. Hiermee wordt ook samenhang verkregen tussen de blokjes en gevelwanden.
- 18 De beeldbepalende kappen als grotendeels gesloten volumes, waarbij de dakkapellen van oorsprong klein en terughoudend zijn en de schoorstenen ritme aan de kappen en verfijning aan de kopgevels verlenen.

- 19 De oranje kleur van de dakpannen voor de blokjes en de individuele woningen aan de Soembastraat, zo kenmerkend is voor architectuur uit deze periode. De strakkere twee-onder-een-kappers aan de Ceintuurbaan zijn met grijze pannen afgedekt.
- 20 Het schoon metselwerk van roodbruine baksteen en het sprekende contrast tussen de witte accenten van vooral de houten onderdelen van de gevel (gootlijsten, gootklosjes, daklijsten, houtwerk dakkapellen, boeiboorden, houten beschietingen in topgevels, kozijn- en raamhout).

Openbare ruimte

- 21 Het driehoekige plantsoen aan de driehoekige ruimte gevormd door de drie bebouwingswanden van de Ambonstraat en de inrichting van deze ruimte als plantsoen en als speelplaats, de oudste speelplaats van Meppel, uit de bouwtijd van de buurt.

3.7 Zeeheldenbuurt-West

Cultuurhistorische waarden: hoofdlijnen

Algemene cultuurhistorische waarden: hoog

De maatschappelijk-historische waarden zijn hoog, de historisch-stedenbouwkundige waarden bovengemiddeld/hoog, de historische architectonische waarden bovengemiddeld/hoog, de gaafheid is hoog en de zeldzaamheidswaarde hoog (op provinciaal niveau).

Historisch-maatschappelijke waarden: hoog

De historisch-maatschappelijke waarde is hoog, omdat deze buurt als geen ander de vroege Wederopbouwperiode representeert, waarin het de opgave was op goedkope wijze en met behulp van net ontwikkelde geïndustrialiseerde bouwtechnieken goedkope volkswoningbouw te realiseren, waarbij toch is gezocht naar middelen om ruimtelijke kwaliteit en woonkwaliteit in het plan in te bouwen. Het is ook het eerste project in Meppel waarin werd geëxperimenteerd met open (stroken)verkaveling. Geen enkele buurt in Meppel representeert de geest van de vroege naoorlogse jaren zo goed als de Zeeheldenbuurt-west. Deze buurt is ook de opmaat geweest voor andere naoorlogse woonwijken in Meppel in open stedenbouw. De waarde van deze buurt komt tot uitdrukking in het feit dat een groot deel van de buurt uit zogenaamde Airey-woningen bestaat, een prefab woningtype van oorsprong in Engeland ontwikkeld, maar door Nederlandse architecten verder vormgegeven, die door de snelle, industriële bouwmethode de ergste woningnood na de oorlog kon lenigen. Dit complex Aireywoningen is het enige nog grotendeels intacte complex Airey-woningen in Drenthe en is provinciaal monument. Ook de bejaardenwoningen van architect Romke de Vries zijn bijzonder en ongeveer gelijktijdig gebouwd. Dit laatste complex is subtiel afgestemd op de Aireywoningen en is specifiek ontworpen voor één doelgroep: bejaarden, die in een toen experimentele, opnieuw geherinterpreteerde hofvorm werden gehuisvest.

Historisch-stedenbouwkundige waarden: bovengemiddeld / hoog

De historisch-stedenbouwkundige waarden zijn bovengemiddeld tot hoog: er zijn weinig verschillende typen blokjes en geen winkels, zoals bij veel Airey-complexen elders in het land, maar daarentegen zijn er wel weer zeer ruime straatprofielen, riante voortuinen en achtertuinen en is er door middel van de knik in het stratenpatroon op subtiële wijze een verbijzondering in het verder vrij gelijkmatige stratenbeloop aangebracht. De bejaardenwoningen hebben de opzet van een gemeenschappelijk groene hof, die uitstekend aansluit op de open en groene opzet van de wijk. De hof heeft een kleine, intieme schaal, die goed correspondeert met de intimiteit en kleinschaligheid van de aangrenzende woningen. De ensemblekwaliteiten zijn hoog: de gehele buurt kent dezelfde stedenbouwkundige figuren en de architectuur van alle Airey-blokjes en die van de Romke de Vries-blokjes zijn op elkaar afgestemd.

Historisch-architectonische waarden: bovengemiddeld / hoog

De historisch-architectonische kwaliteiten zijn bovengemiddeld: de architectuur van de Airey-blokjes zijn typisch voor het Airey-systeem, waarbij vooral de systematisering en industrialisering van het bouwen centraal stond, maar er niettemin is ontworpen aan enkele verbijzonderingen van de architectuur. De architectuur is hiermee niet rijk geworden, maar wel specifiek en karaktervol. De bejaardenwoningen zijn daarentegen van een hoger architectonisch niveau. De massa-opbouw van de blokjes heeft een complexere vorm en de architectuur is met meer verbeeldingskracht

uitgewerkt. Het complexje als geheel heeft een uiterst geslaagde, bij de toenmalige functie passende maat, schaal en architectonische uitdrukking. Het traditionele wonen in een bejaardenhofje is hier op een verrassend modernistische wijze vertaald.

Gaafheid en zeldzaamheid

De buurt als geheel is op stedenbouwkundig niveau relatief gaaf gebleven. Enige aantasting op stedenbouwkundig niveau heeft plaatsgevonden door de sloop van de Duplexwoningen aan de Ceintuurbaan in de jaren 90 van de 20^e eeuw, de sloop van de wederopbouwkerk aan de Witte de Withstraat en de bouw van vele houten schuttingen grenzend aan de openbare ruimte, waardoor meer open zichtlijnen op het groen tussen de gebouwen deels is verdwenen.

De gaafheid van de architectuur is met de vervanging van de kozijnen en deuren in zekere mate aangetast. Op het gebied van de openbare ruimte is de gaafheid aangetast door de verstening van vele voortuinen bij de Aireywoningen en de vele schuttingen.

Het geheel is zeldzaam op provinciaal niveau. Het enige nog overbleven Airey-project van Drenthe maakt een essentieel onderdeel uit van deze buurt.

Cultuurhistorische waarden: aspecten en locaties

Stedenbouwhistorische typologie, situering en landschap

- 1 De hoofdkarakteristiek van een woningbouwbuurt uit de vroege Wederopbouw, waarbij deze vooral wordt gedomineerd door het destijds nieuw ontwikkelde industriële bouwsysteem Airey om de woningnood te lenigen. Stedenbouw zowel als architectuur van deze buurt zijn in essentie vroeg-modernistisch, ontworpen volgens de destijds innovatieve stedenbouwkundige typologie van open stedenbouw en met sterk repeterende en functioneel vormgegeven architectuur in nieuwe bouwmaterialen en met moderne vormgeving waarbij de relaties met de langere bouwtraditie werden losgelaten.

Stadsplattegrond & stedenbouw

- 2 Het specifieke stedenbouwkundige patroon van de Aireywoningen in het westelijk deel, waarbij de blokjes rug-aan-rug zijn geplaatst, in een waaierpatroon, globaal noord-zuid georiënteerd (de lengterichting van de blokjes en zonder kopblokken (open stedenbouw in stroken) en met private achtertuinen tussen de blokjes. Ook de bejaardenwoningen zijn in open stedenbouw ontworpen, maar het terrein tussen de blokjes bestaat daar uit een ondiepe strook achtertuinen en grotendeels gemeenschappelijk groen.
- 3 De opzet met een richtingverdraaiing van de Aireywoningen in het westelijk deel, tussen de zuidelijke korte blokjes en de daarop met een tussenruimte aansluitende lange woningblokken. De ruimtelijke spanning die ontstaat door de knik in de noord-zuid lopende straten. De afsluiting van dit deel van de buurt naar het zuiden toe vindt plaats door middel van lange, oost-west georiënteerde woningblokken, waardoor hier een asymmetrische straat ontstaat die in het noorden wordt geritmeerd door de koppen van de korte blokjes Airey-woningen. Deze asymmetrie en ritmering is typisch voor de Wederopbouw.

- 4 De ruime stedenbouwkundige opzet met veel groen, diepe achtertuinen, diepe voortuinen in combinatie met een breed straatprofiel, betrekkelijk lage bebouwing en het ontbreken van kopblokken, levert een open en zeer ruimtelijk beeld op, geheel conform de toen opkomende ideologie van modernistische stedenbouw.
- 5 Het verschil in ruimtelijkheid tussen het relatief besloten buurtje in het westelijk deel en de openheid van de ruimtelijke structuur van de brede Wold Aa, waar de Airey-woningblokjes parallel aan liggen. De stedenbouwkundige opzet en de hoogte/typologie van de bebouwing reageert langs de Wold Aa niet op de riantere opzet.
- 6 Naast de Airey-woningen is er één ander hoofdtype woningen in dit gebied te vinden. Het betreft een klein woningtype, oorspronkelijk bejaardenwoningen, van twee lagen aan de straatzijde en één laag aan de achterkant. De woningen zijn ontworpen door de architect Romke de Vries. De open hofvorm waarin de westelijke blokjes zijn gerangschikt, rondom een gemeenschappelijke binnentuin, is opmerkelijk. Ondanks de afwijkende verkaveling heeft de architect met de positionering van de blokjes sterk aangesloten op de Airey-woningen.
- 7 Over het geheel genomen is de Zeeheldenbuurt-west zeer coherent door de consequente toepassing van strokenbouw van overwegend hetzelfde type (Airey) en het qua maatvoering, hoogte en architectonische uitdrukking vergelijkbaar type bejaardenwoningen.

Bebouwing en architectuur

- 8 De Airey-woningen naar een ontwerp van de destijds toonaangevende Nederlandse architect J.F. Berghoef. Typische kenmerken van het Airey-bouwsysteem, waarbij de hoofdvorm wordt bepaald door ondiepe woningblokjes met een flauw zadeldak, gevels bekleed met betrekkelijk kleine, rechthoekige betonnen plaatjes in een grijze kleur, voordeuren geflankeerd door brede, witte verticale lijsten, en witte kozijnen die sterk afsteken tegen de grijze gevels. De met een lessenaarsdak afgedekte schuurtjes zijn eveneens opgetrokken uit gewapend betonnen stijlen en panelen en vormen een sterke eenheid met de hoofdbebouwing. Ondanks het bouwsysteemachtige karakter en de eenvoud van het ontwerp, heeft deze architectuur een herkenbare, eigen expressie en een subtiele uitdrukking. Het verschil in vormgeving tussen de begane grondlaag en de eerste verdieping is een essentieel onderdeel van deze expressie, net als de vormgegeven koppen van de woningblokjes.
- 9 De bejaardenwoningen van architect Romke de Vries, bestaand uit twee lagen aan de straatzijde en één laag aan de achterzijde, een dubbel lessenaarsdak, afgedekt met bitumen, en een doorlopende vensterstrook tussen de in hoogte verspringende dakdelen. In tegenstelling tot de betonnen uitstraling van de gevels van de Airey-woningen zijn deze woningen in baksteen opgetrokken. Oorspronkelijk was de bovenverdieping in een lichte kleur afgewerkt. Ook deze woningen hebben een geheel eigen, herkenbare expressie, vooral ontleend aan het opmerkelijke silhouet op de koppen van de blokjes en het repeterende, speelse gevelschema.

Openbare ruimte

- 10 Brede straatprofielen en diepe voortuinen bij de Airey-woningen, en de oorspronkelijke groene inrichting van deze voortuinen, in combinatie met het – in de oorspronkelijke situatie – vrijwel ontbreken van erfafscheidingen, waarmee de riante ruimtelijkheid werd benadrukt.
- 11 Het gemeenschappelijk groen in de hof tussen de Romke de Vries bejaardenwoningen, in zijn open opzet.
- 12 Het plantsoen op de hoek van de Witte de Withstraat en de Karel Doormanstraat.

3.8 Prinses Beatrixplantsoen e.o.

Cultuurhistorische waarden: hoofdlijnen

Algemene cultuurhistorische waarden: hoog

De maatschappelijk-historische waarden zijn hoog, de historisch-stedenbouwkundige waarden gemiddeld, de historische architectonische waarden gemiddeld, de gaafheid is hoog en de zeldzaamheidswaarde hoog (op provinciaal niveau).

Historisch-maatschappelijke waarden: bovengemiddeld

De historisch-maatschappelijke waarde van het gebied is bovengemiddeld. Het betreft de laatste uitbreiding van het grote villagegebied in het zuiden van de Centrumschil, waar ook het Wilhelminapark toe behoort, het op één na grootste aaneengesloten villagegebied van Drenthe (na de Oranje- en bomenbuurt in Assen).

Historisch-stedenbouwkundige waarden: hoog

De historisch-stedenbouwkundige waarde is hoog, omdat de buurt een fraaie representant is van een villabuurt in de overgangperiode tussen het meer expressionistische Interbellum uit de jaren '20 en '30 van de 20^e eeuw en de zakelijke opzet van buurten met vrijstaande woningen uit de naoorlogse jaren. Bijzonder is ook de nauwe verwevenheid van de inrichting van de openbare ruimte en het orthogonale park en de gehele orthogonale opzet van de buurt. In combinatie met de grote bouwvolumes voorzien van hoge kappen ontstaat een statig totaalbeeld. Het geheel is eveneens ontworpen in nauwe samenhang met de Reestoevers, die hier als een langgerekt slingerend park zijn vormgegeven.

Historisch-architectonische waarden: hoog

De architectonische coherentie van de buurt is hoog, met uitzondering van de laat-20^e-eeuwse bebouwing tussen de Prinses Irenelaan en de Prins Bernhardsingel. Het wederopbouw-apartementenblok langs de Prinses Irenelaan sluit eveneens niet aan op de historisch-architectonische karakteristieken van deze buurt, maar deze detoneert door zijn situering in het groen en de sterke gerichtheid van de gevel op de groene buitenruimte niet sterk. Dat geldt ook voor de andere naoorlogse gebouwen op die locatie.

De historisch-architectonische waarde is hoog vanwege de betrekkelijk hoge kwaliteit van de zakelijk-expressionistische architectuur en de geringe aantasting daarvan.

De ensemblekwaliteiten van de buurt zijn hoog, omdat het grootste deel van de Interbellumbouw alleen op kleine onderdelen van elkaar verschilt.

Gaafheid en zeldzaamheid

De buurt is bijzonder gaaf. Behalve de later gebouwde modernistische verzorgingshuizen is de stedenbouwkundige aantasting gering. De architectonische aantasting is zeer gering, ook op het niveau van kozijnen en ramen.

Het Prinses Beatrixplantsoen is niet gaaf meer. De basisopzet met rechthoekige vakken rondom de langwerpige vijver is weliswaar bewaard gebleven, maar de aankleding en beplanting is sterk verarmd ten opzichte van het oorspronkelijk ontwerp.

De zeldzaamheidswaarde van de buurt is bovengemiddeld: de buurt is tezamen met de buurt de figuur van een monumentaal plantsoen met coherente bebouwing eromheen is voor de periode van het Interbellum niet uitzonderlijk.

Cultuurhistorische waarden: aspecten en locaties

Stedenbouwhistorische typologie, situering en landschap

- 1 De ligging aan de Reest en de verbinding hiermee door middel van het park. Reest, park en Prinses Beatrixbuurt vormen een eenheid.
- 2 De typologie van een villabuurt / twee-onder-een-kappers, waarmee het rechtstreeks aansluit op de villabuurt van het Zuideinde-Stationsstraat-Wilhelminapark, waarmee het in zekere zin een doorlopend geheel vormt, zij het met een eigen, strakker en geometrischer karakter.

Stadsplattegrond & stedenbouw

- 3 De dominantie van de typologie van individuele villa's en twee-onder-een-kappers, met een gelijke hoogte van twee lagen plus kap.
- 4 De gelijkaardige plaatsing van de bebouwing op de kavel: (grotendeels) in dezelfde voorgevelrooilijn en met riante voortuinen.
- 5 De vloeiende aansluiting op de Weerdstraat en de Kastanjelaan, als gevolg van de opzet van individuele gebouwen op eigen kavel, de gelijkaardige typologie en de gelijkaardige kapvormen.
- 6 De directe relatie van de individuele bebouwing / twee-onder-een-kappers met de Reest / het plantsoen langs de Reest.
- 7 De sterk gelijkmatige opzet van de bebouwing rondom het Prinses Beatrixplantsoen, met een sterk gelijkende typologie en architectonische uitdrukking.

Bebouwing en architectuur

- 8 De villa-typologie en typologie van twee-lagen-plus-kap, waarbij kappen soms zijn doorgetrokken tot de bovenkant van de begane grondlaag en daarmee een zeer expressief uiterlijk krijgen. Dit is typerend voor het Interbellum.
- 9 De voor deze buurt typische zakelijk-expressionistische architectuur van het late Interbellum, getypeerd door donkerbruin, schoon metselwerk en expressief uitgewerkte houten, functionele architectuurelementen, die consequent in contrasterend wit zijn afgewerkt (dakranden, kozijn- en raamhout, erkers, luifels, dakkapellen).
- 10 Het overwegend horizontale karakter van deze architectuur, als gevolg van de dominantie van de doorlopende dakranden, de doorlopende erkers en erkerranden.
- 11 De riante expressie van de architectuur, die zich uitdrukt in de omvang van de gebouwen, de expressie van de hoofdvorm met de ruime en hoog opgaande kappen en de uitwerking van de gevelschema's, waarbij de begane grond door middel van grote, liggende vensters en erkers is geopend.

- 12 De terughoudende, maar zich duidelijk manifesterende complexiteit van de hoofdvorm en/of de gevelopzet, die tot uiting komt in de soms samengestelde grondvorm en samengestelde kappen, de plasticiteit in het volume en de verschillende vormen van gevelopeningen voor verschillende lagen en delen van het gebouw.
- 13 De consequente toepassing van kappen als expressief architectuurelement, met sobere grijsblauwe pannen afgedekt.

Openbare ruimte

- 14 De romantische aanleg van het plantsoen langs de Prins Bernhardsingel, met zijn slingerende paden, vrijstaande bomen en boomgroepen en heesters en gazonnen, als een late variant van een romantische parkaanleg; het onbebouwde karakter van dit plantsoen is eveneens een essentie.
- 15 De dichte laanbeplanting langs de Prins Bernhardsingel, als verbindend element tussen plantsoen en villabuurt.
- 16 Het orthogonale ontwerp van het middenplantsoen van het Prinses Beatrixplantsoen, met zijn spiegelsymmetrische opzet, waarbij de langwerpige vijver de centrale as vormt. De orthogonale, lineaire opzet van het plantsoen gaat een verbinding aan met de expressieve, maar zakelijk-expressionistische architectuur erom heen. Bomen en heesters en bloemperken maken samen met gazonnen deel uit van het ontwerp en zijn eveneens orthogonaal en lineair georganiseerd. Lineaire paden delen het geheel in vakken in. De lage afscheiding tussen plantsoen en rondgaand wandelpad is eveneens onderdeel van dit ontwerp.
- 17 De rijen sierkersen rondom het Prinses Beatrixplantsoen, als onderdeel van het originele ontwerp.

4

Doelstelling beschermd stadsgezicht

Met het instrument beschermd stadsgezicht wordt het volgende kerndoel nagestreefd:

Behoud en waar mogelijk herstel van de cultuurhistorische en historisch-ruimtelijke waarden en karakteristieken van Binnenstad en Centrumschil, zoals beschreven in deze toelichting, teneinde de historische identiteit van het gebied als geheel en van de deelgebieden afzonderlijk, en de historisch-ruimtelijke waarden en kwaliteiten die hiermee verband houden, op de korte en lange termijn in stand te houden en te versterken.

Voor het effectueren van dit kerndoel dienen de volgende uitvoeringsbepalingen in acht te worden genomen:

- 1 De cultuurhistorische waarden zijn kaderstellend voor het ruimtelijke beleid in Binnenstad en Centrumschil, dat wil zeggen dat bij belangenafwegingen de beschermde cultuurhistorische waarden het hoofdbelang vormen waar andere belangen tegen worden afgewogen.
- 2 Ingrepen (groot en klein) in het beschermd gezicht worden locatiespecifiek ontworpen, en cultuurhistorische kenmerken van het beschermd gebied en de specifieke locatie spelen een kaderstellende rol in het ontwerp.
- 3 Functies en programma's passen zich in principe aan aan de fysieke mogelijkheden van de cultuurhistorische waarden, inclusief de historische bebouwing, en niet andersom. Behoud gaat vóór sloop en ontwikkeling.
- 4 Het ruimtelijk beleid is primair gericht op:
 - a behoud van de hier omschreven cultuurhistorische waarden. Flankerend beleid met ruimtelijke implicaties is hier eveneens op gericht (bijvoorbeeld beleid voor wonen-boven-winkels, of horecabeleid).
 - b herstel van aantastingen uit het verleden, die evident als verstorend voor de ruimtelijke en cultuurhistorische kernkarakteristieken en waarden kunnen worden beschouwd. Bij dit herstel wordt toegewerkt naar een ruimtelijke situatie die meer in overeenstemming is met deze kernwaarden.
- 5 Het juridisch-ruimtelijk instrumentarium wordt ingericht op:
 - a behoud van de bestaande cultuurhistorische waarden en als waardevol aangeduide bebouwing
 - b sturing op nieuwbouw (sloop-nieuwbouw en ontwikkelingslocaties), waarbij de stedenbouwkundige en architectonische basisprincipes van de nieuwe projecten aansluiten op de ruimtelijke en cultuurhistorische kernwaarden.

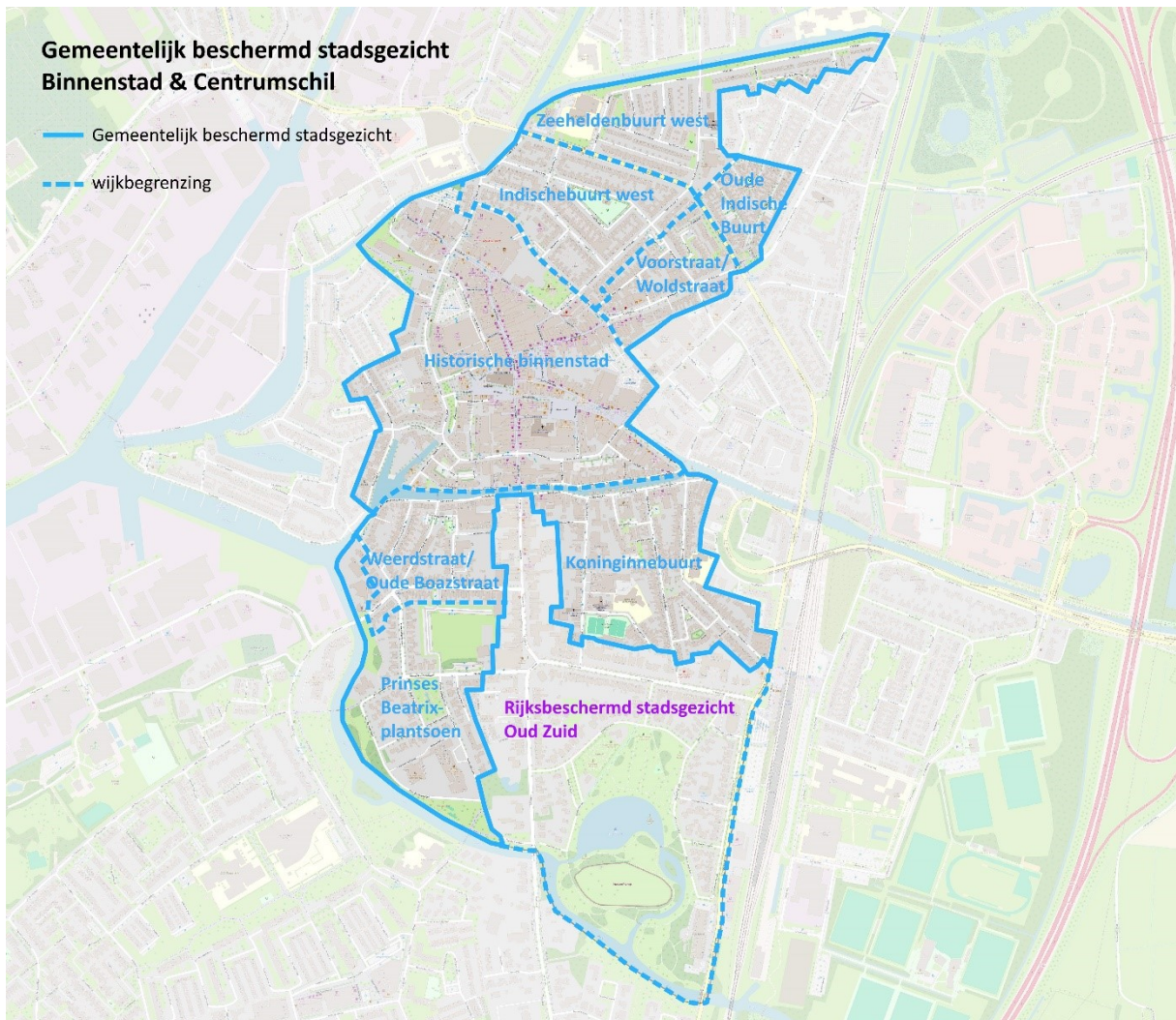
- 6 In het beschermd stadsgezicht worden alle waardevolle historisch-ruimtelijke aspecten en schaalniveaus in gelijke mate beschermd, zonder hiërarchische onderschikking.
 - a. Stedenbouw (stedenbouwkundige typologieën, straatprofielen, etc.)
 - b. Bebouwing (bebouwingstypologieën, massa-opbouw, kappen etc.)
 - c. Architectuur
 - d. Openbare ruimte: ontwerp en aankleding (voor zover van toepassing)
 - e. Bouwhistorie en archeologie (voor zover van toepassing)
- 7 De ruimtelijke sturingsinstrumenten die voor deze aspecten en schaalniveaus worden gehanteerd – bijvoorbeeld de beoordelingsregels in het Omgevingsplan voor stedenbouw, de welstandsbeleidsregels voor architectuur, of beoordelingsregels voor bouwhistorie – worden effectief en beleidsconsistent ² op de hier beschreven doelen en cultuurhistorische waarden ingericht.
- 8 Het beschermd stadsgezicht kent binnen de territoriale grenzen van bescherming in principe overal een gelijk niveau van bescherming. Het ‘lossnijden’ van specifieke (ontwikkelings)gebieden uit het regime van het beschermd stadsgezicht, zoals het kernwinkelgebied of randgebieden, is niet in overeenstemming met de beschermingsdoelen.
- 9 De bescherming strekt zich in gelijke mate uit over de voor- en de achterkant van de bebouwing, tenzij er met onderzoek onderbouwde redenen zijn om de achterzijde als minder waardevol te beschouwen.
- 10 Specifieke locaties met uitzonderlijk hoge historisch-ruimtelijke kwaliteit of een bijzondere betekenis voor de structuur van de stad worden als zeer belangrijk gewaardeerd, en hiervoor geldt een extra beschermingsregime.

² Onder ‘beleidsconsistentie’ wordt verstaan: het realiseren van een inhoudelijk, instrumenteel, procesmatig en bestuurlijke samenhangende, logische en effectieve doorvertaling tussen achtereenvolgens:

- a. Het kerndoel van bescherming (zie hierboven)
- b. De voorwaarden voor bescherming (‘uitvoeringsbepalingen’, zie hierboven)
- c. de cultuurhistorische en ruimtelijke waarden voor het gehele stadsgezicht en de deelgebieden daarbinnen
- d. de concrete doelen van bescherming (welke ruimtelijke aspecten worden beschermd),
- e. de wijze waarop deze doelen in concrete regelgeving wordt vertaald
- f. de wijze waarop de procedures voor bescherming en sturing van ruimtelijke processen wordt vormgegeven
- g. de wijze waarop de bestuurlijke verantwoordelijkheden voor deze bescherming en sturing worden verdeeld.

Afbeeldingen

Afb. 1 Begrenzing gemeentelijk beschermd stadsgezicht Binnenstad en Centrumschil

Bron: Contrei

**Afb. 3 Historische ontwikkeling Binnenstad & Centrumschil
Meppel in 1832 (waterstructuur)**

Bron: Contrei

**Afb. 4 Historische ontwikkeling Binnenstad & Centrumschil
Meppel in 1832 (straten, wegen, pleinen, kades, waterwegen)**

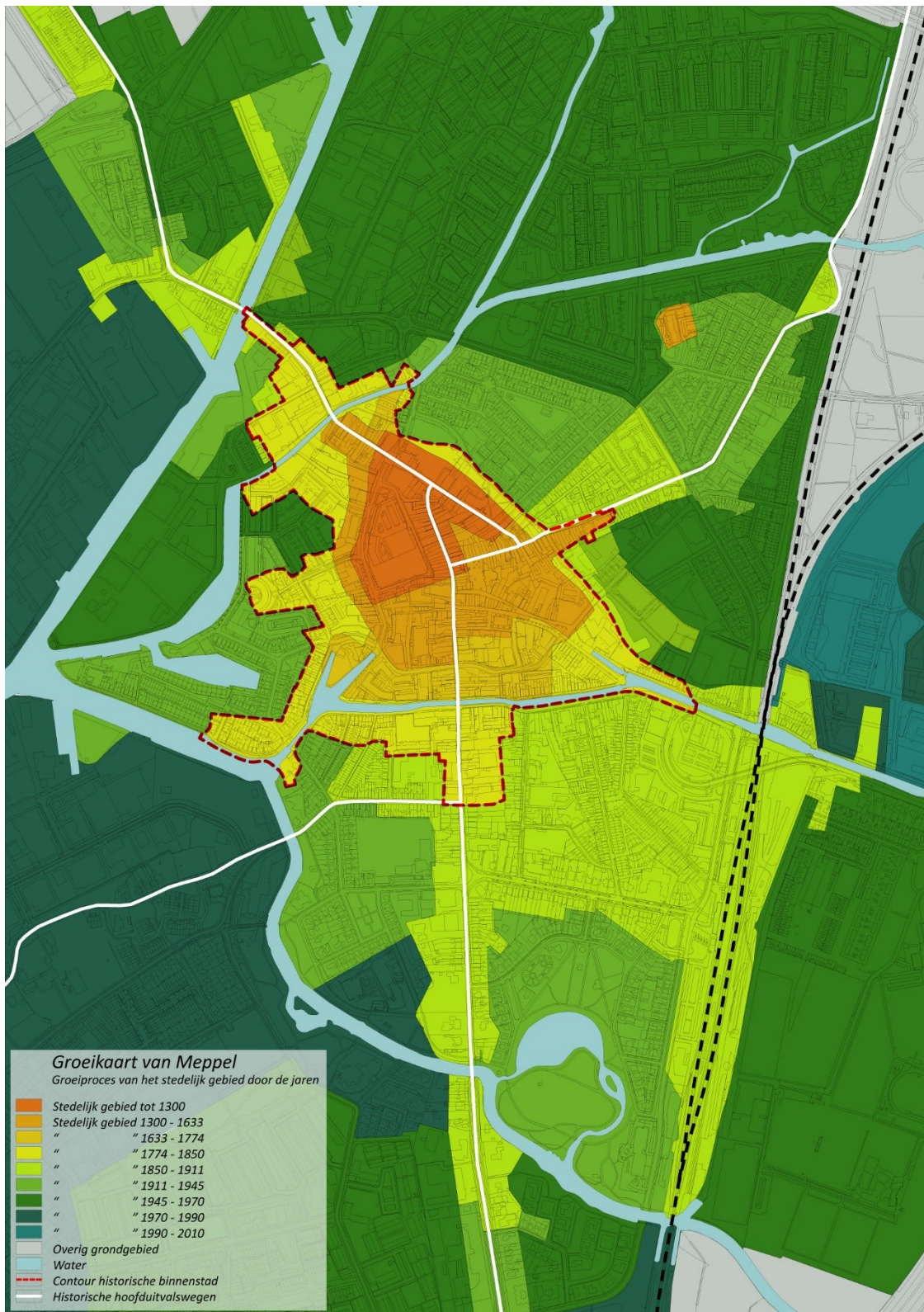
Bron: Contrei

Afb. 5 Historische ontwikkeling Binnenstad & Centrumschil Meppel in 1832 (resten landschappelijke structuren)

Bron: Contrei

**Afb. 6 Historische ontwikkeling Binnenstad & Centrumschil
GroEIFasen Meppel**

Bron: Contrei

Afb. 7 Historische ontwikkeling Binnenstad & Centrumschil
Historische foto's binnenstad Meppel (eind 19^e- begin 20^e eeuw)

Stoombootkade en Bleekerseiland, begin 20^e eeuw (St. Oud Meppel)

Prinsengracht en Groenmarkt (links), begin 20^e eeuw (St. Oud Meppel)

Prinsengracht, begin 20^e eeuw (St. Oud Meppel)

Wheem, schapenmarkt, begin 20^e eeuw, (St. Oud Meppel)

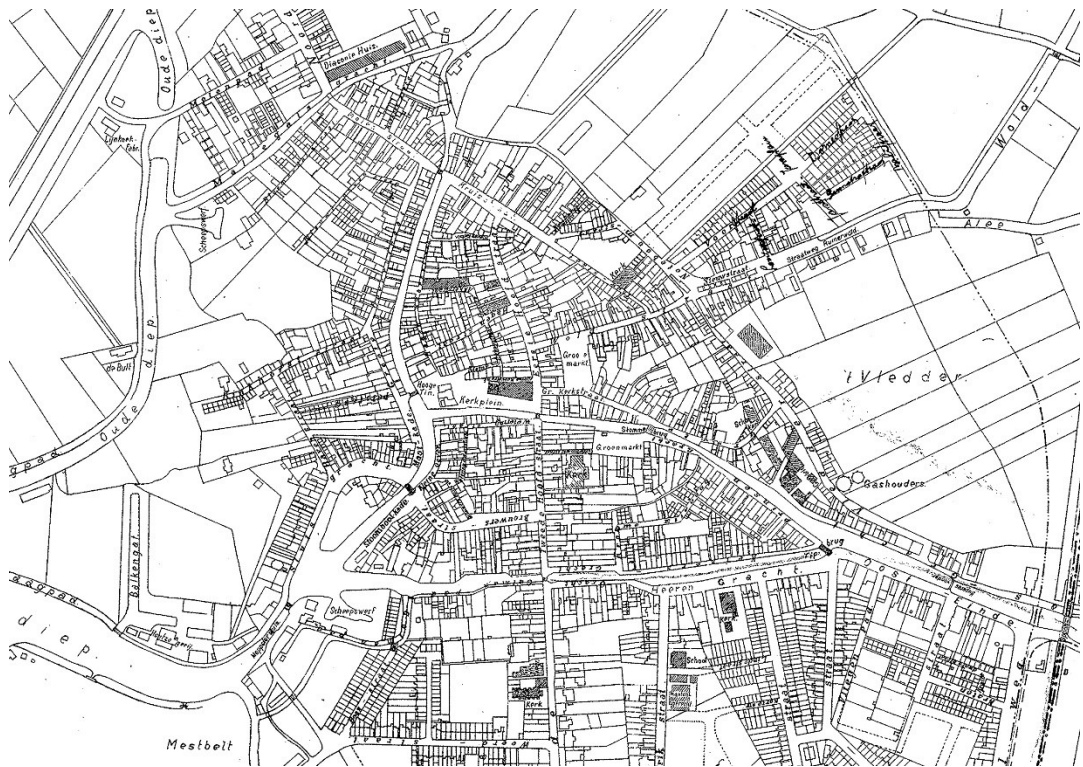

Prinsengracht, Wetering en Grootte Kerkstraat, ca. 1900 (St. Oud Meppel)

**Afb. 8 Historische ontwikkeling Binnenstad & Centrumschil
Groei en verdichting in 19^e- en eerste helft 20^e eeuw**

Meppel binnenstad in 1885 (Gemeentearchief Meppel (Drents Archief))

Meppel binnenstad in 1911 (Gemeentearchief Meppel (Drents Archief))

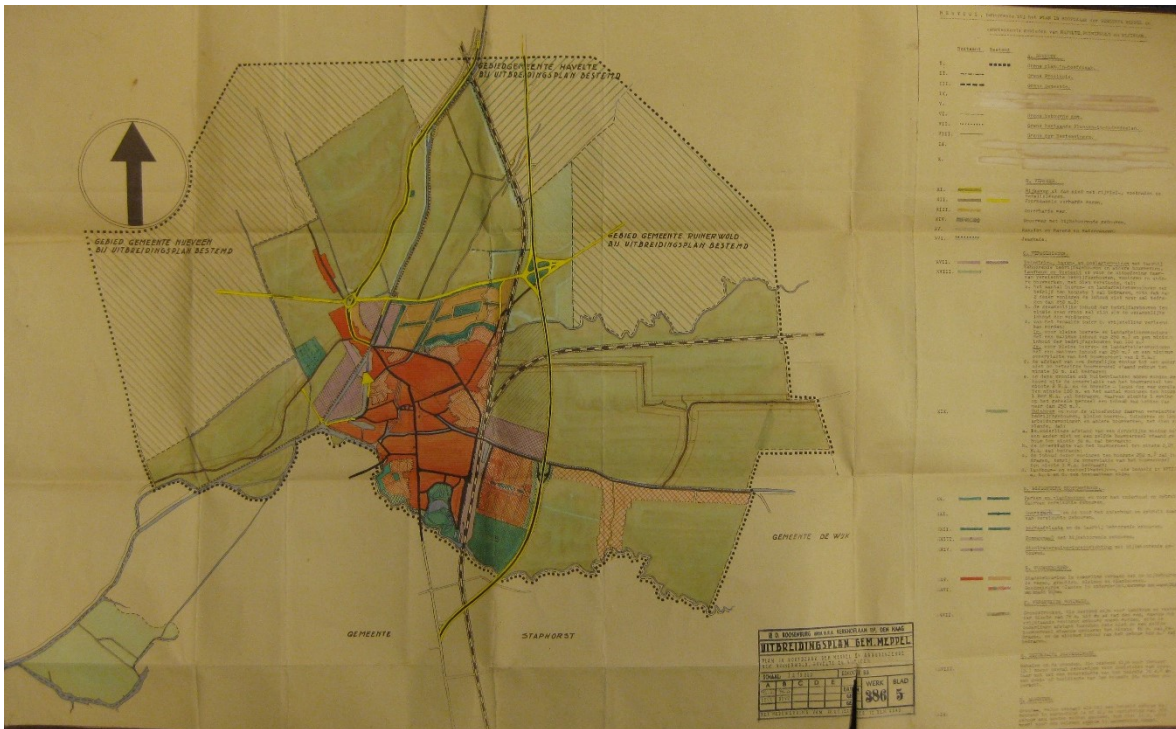
Meppel binnenstad in 1948 (Gemeentearchief Meppel (Drents Archief))

**Afb. 9 Historische ontwikkeling Binnenstad & Centrumschil
Plan Monsma 1928**

Uitbreidingsplan van directeur Gemeentewerken D. Monsma, 1928 (Gemeentearchief Meppel (Drents Archief))

**Afb. 10 Historische ontwikkeling Binnenstad & Centrumschil
Plannen Roosenburg 1940 – 1958 Wederopbouw en Cityvorming**

Plan ontwikkeling Meppel bureau Roosenburg 1940 (Gemeentearchief Meppel (Drents Archief))

Plan in Hoofdzak Meppel bureau Roosenburg Verhave Luyt De longh 1958, incl. Cityring (Gemeentearchief Meppel (Drents Archief))

**Afb. 13 Historische ontwikkeling Binnenstad & Centrumschil
Sanering, demping en doorbraken Wederopbouw en Cityvorming (jaren '50, '60, '70)**

Luchtfoto binnenstad jaren '30 (St. Oud Meppel)

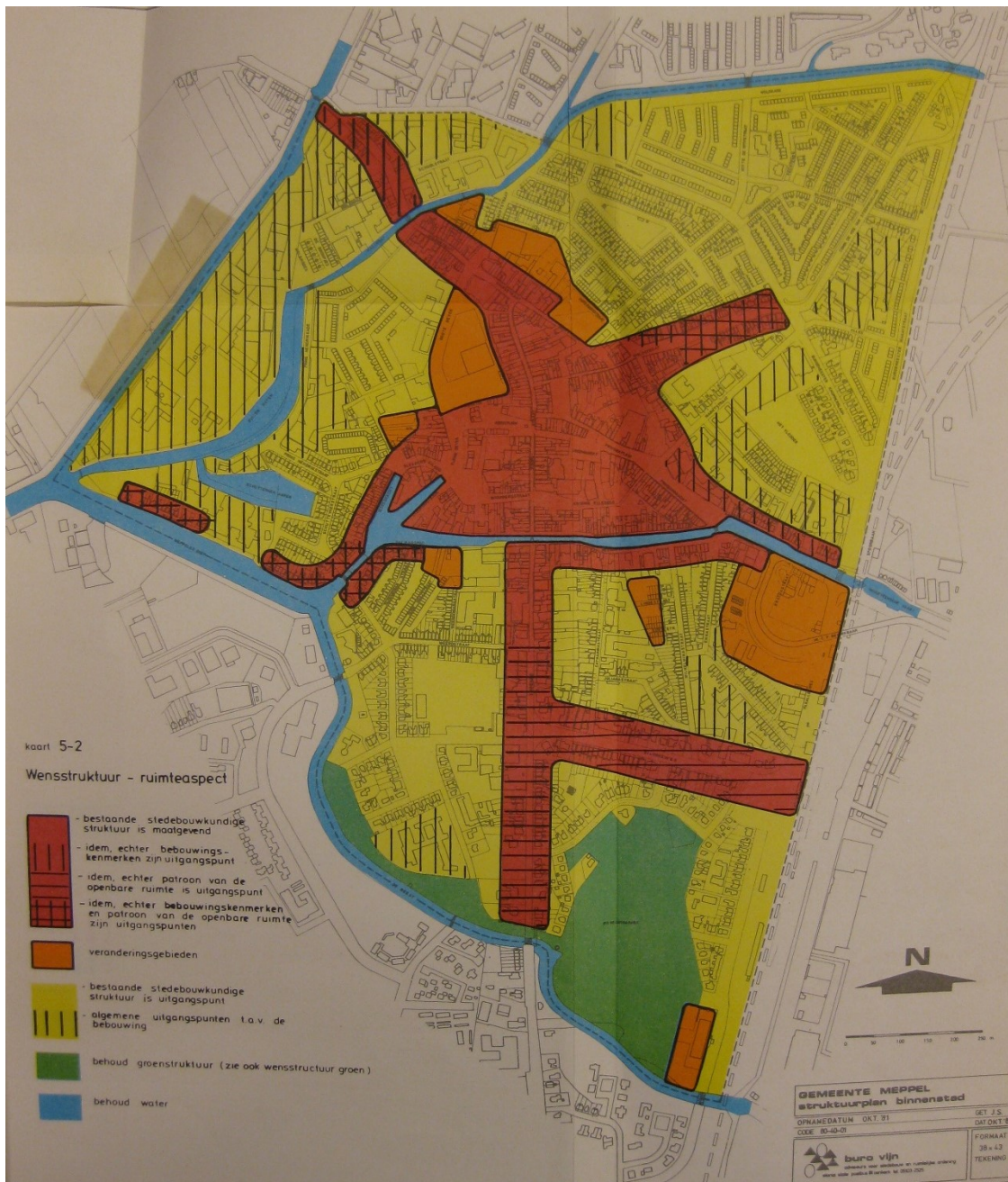

Grote Oever en omgeving na demping en kaalslag, 1962 (St. Oud Meppel)

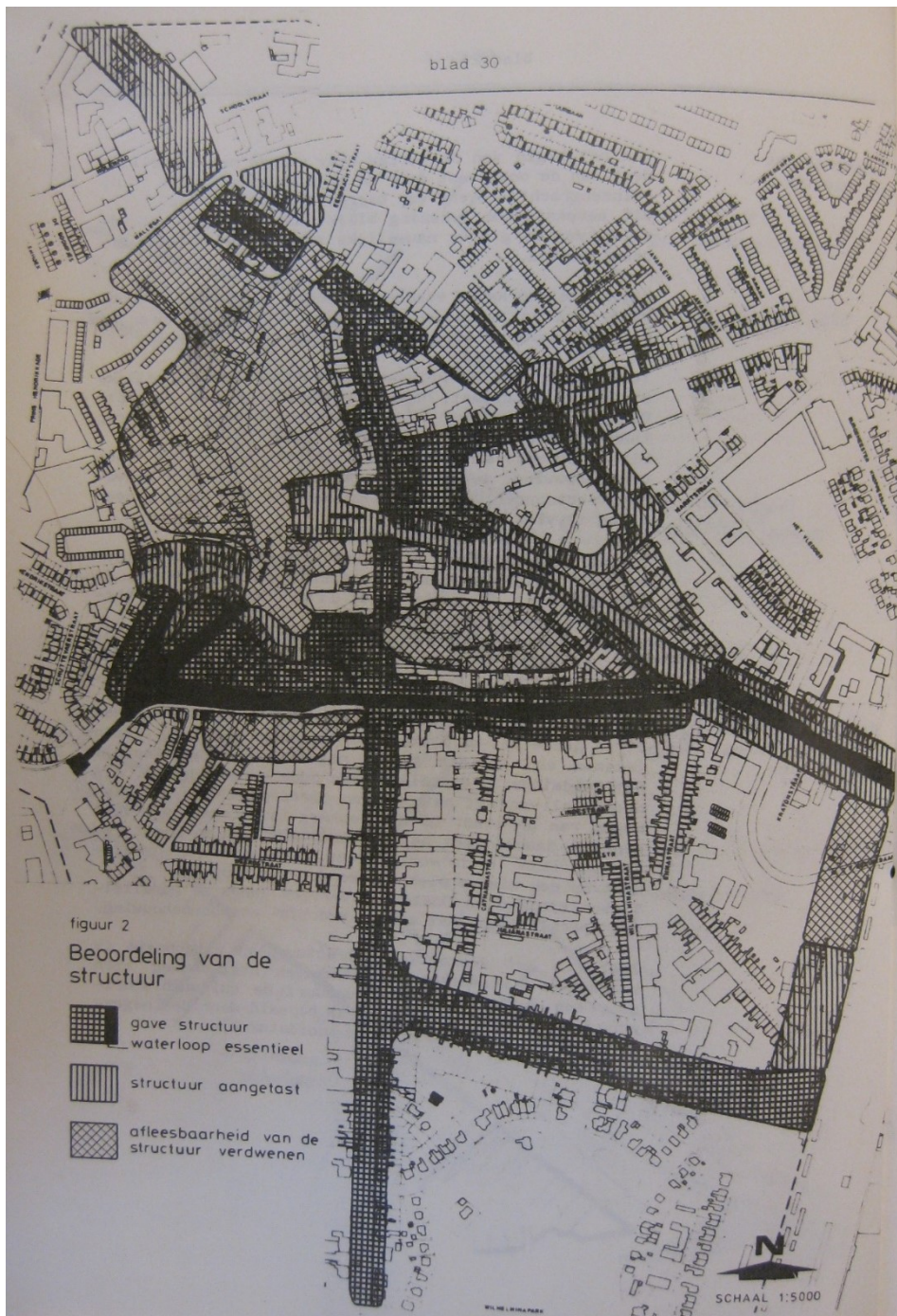
Grote Oever en omgeving na demping en kaalslag (1963), (St. Oud Meppel)

Afb. 14 Historische ontwikkeling Binnenstad & Centrumschil
Structuurplan binnenstad 1981: herwaardering Binnenstad en Centrumschil

Structuurplan Binnenstad (en centrumschil) 1981: herwaardering historische structuren (Gemeentearchief Meppel (Drents Archief))

Afb. 15 Historische ontwikkeling Binnenstad & Centrumschil
Cultuurhistorische inventarisatie binnenstad en delen Centrumschil 1981

Inventarisatie en waardering historische structuren uit 1981

Inventarisatie en waardering historische panden uit 1981

Afb. 16 Historische ontwikkeling Binnenstad & Centrumschil
Herwaardering Binnenstad en Centrumschil als 'kleinschalig' woongebied

Herwaardering van de binnenstad sinds de jaren tachtig met gestapelde appartementen onder een zadeldak (Zuideindigersloot)

Herwaardering van de binnenstad sinds de jaren tachtig met gestapelde appartementen met gebroken 'historisch' silhouet (Grote Akkerstraat)

Afb. 17 Deelgebieden: Historische binnenstad

Bleekerseiland (links) en Stoombootkade (rechts)

Sluisgracht met molen De Vlijt

Afb. 18 Deelgebieden: Voorstraat / Woldstraat

Woldstraat 1926 (St. Oud Meppel)

Veemarkt Woldstraat ca. 1930 (St. Oud Meppel)

Voorstraat (bron: Contrei)

Woldstraat (bron: Contrei)

Afb. 19 Deelgebieden: Koninginnebuurt

Industriële bebouwing Koninginnebuurt uit periode 1890 – 1920 (boven Gist Brocades, onder: rijwielabriek De Germaan (Parallelweg))

Wilhelminastraat (bron: Contrei)

Emmastraat (bron: Contrei)

Afb. 20 Deelgebieden: Weerdstraat / Oude Boazstraat

Kastanjelaan 1932 (St. oud Meppel)

Barend Schuurmanstraat 1935 (St. oud Meppel)

Oude Boazstraat (bron: Contrei)

Kastanjelaan (bron: Contrei)

Afb. 21 Deelgebieden: Oude Indische buurt

Biltonplein ca. 1960 (St. Oud Meppel)

Riouwstraat (bron: Contrei)

Afb. 22 Deelgebieden: Indische Buurt West

Soembastraat 1934 (St. Oud Meppel)

Floresstraat 1939 (St. Oud Meppel)

Ambonstraat (bron: Contrei)

Soembastraat hoek Timorstraat (bron: Contrei)

Afb. 23 Zeeheldenbuurt-West

Trompstraat 1947 (St. Oud Meppel)

Witte de Withstraat 1949 (St. Oud Meppel)

Witte de Withstraat (bron: Contrei)

Karel Doormanstraat (bron: Contrei)

Afb. 24 Prinses Beatrixplantsoen e.o.

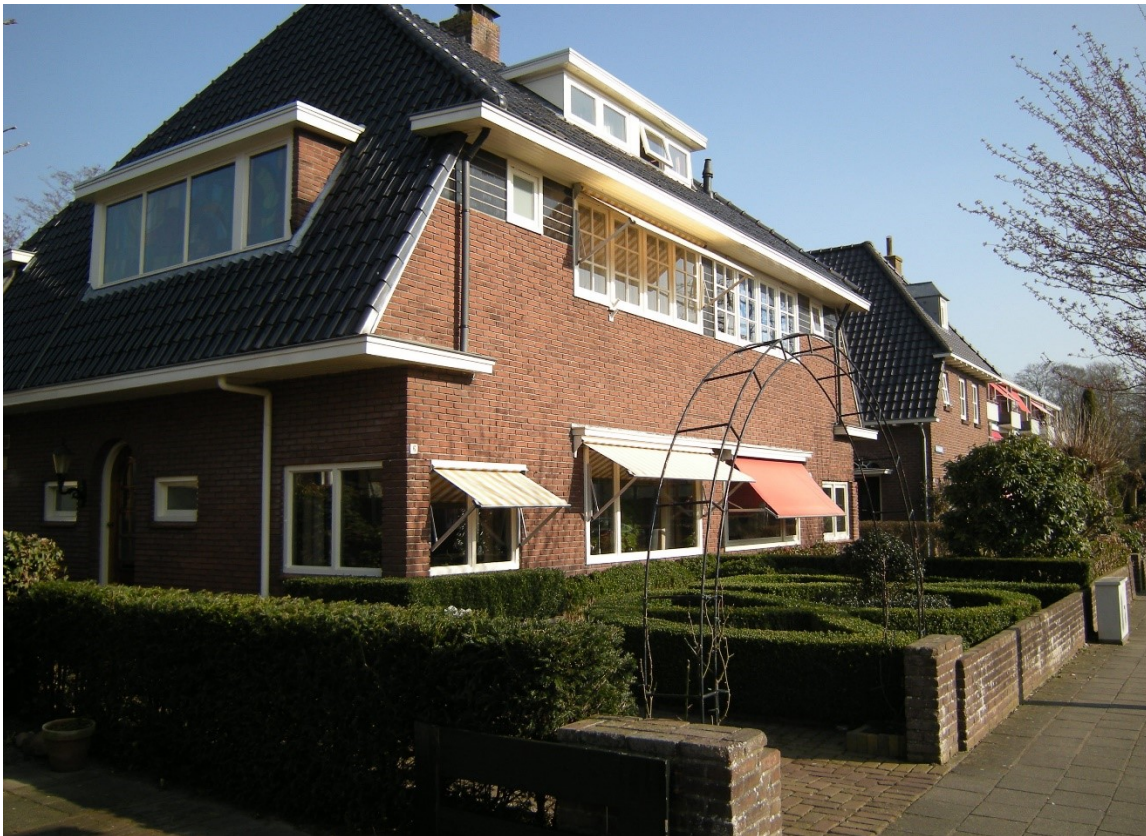
Prinses Beatrixplantsoen 1955 (St. Oud Meppel)

Prinses Margrietlaan 1937 (St. Oud Meppel)

Prinses Beatrixplantsoen (bron: Contrei)

Prinses Beatrixplantsoen (bron: Contrei)

Colofon

Onderzoek & tekst

Marcel van Winsen

Contrei

Provenierssingel 13

3033 ED Rotterdam

010-4661046 / 0649144710

info@contrei.eu

www.contrei.eu

Kaarten

Contrei (tenzij anders vermeld)

Opdracht en begeleiding

Joop Nuijens, gemeente Meppel

Datum conceptversie:

18 oktober 2024